

Ut az öböl.

Kovács D. 1971.

75/2

KISGRAFIKA

KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

PÁRTOLÓ TAGOK

(Folytatás)

Nem cserelista!

VÁROSI KÖNYVTÁR

3225. Miskolc

Déryné u.5.

MOLNÁR ERZSÉBET

1077. Budapest

Izabella u.8.

MOSKÁL TIBOR

1029. Budapest

Szekeres u.14.

NAGY ANDRÁS

2750. Nagykovács

Lencsés 28.

NAGY ERZSÉBET

2750. Nagykovács

Kecskeméti u.43.

DR. NAGY FERENC

Szeged

Lenin krt. 103.

NAGY JUDIT

5111. Jászfelsőszentgyörgy

Fő u.63

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR

2700. Cegléd

Kölcsey tér A.ép.III.1.

NAGY SÁNDORNÉ

3246. Mátraderecske

Ált.iskola

NÉMETH TIBOR

8552. Ványola

NIKL ÉVA

Pécs

Varsány u.24. II.9.

NOVACSEK PÉTER

7400. Kaposvár

Hársfa u. 7.

OLÁH GYÖRGY

94501. Komarno

Sidlisko VI/l. A. 3/A1.

Csehszlovákia

OLÁH KÁROLY

Tg.Mures

Pta. Traudafirilor 36/38

Románia

ORSZ.SZÉCHENYI

KÖNYVTÁR

Kisnyomtatványtára

1152. Budapest

ÓZE KÁROLY

2700. Cegléd

Kisfaludi u.33.

PACSI KRISZTINA

8373. Rezi

Rákóczi u. 46.

DR.PAIZS LÁSZLÓ

8790. Zalaszentgrót

Lenin u. 23/7

DR.PALÁSTHY MÁRIA

6729. Szeged

Oskola u. 14.II.

PAPP JÓZSEFNÉ

1023. Budapest

Csörsz u.7.

PAPP SÁNDORNÉ

1133. Budapest

Rajk L.u. 64/b.II.13.

PÁPAI ÉVA

7991. Torony

Maros u.20.

JÁRÁSI KÖNYVTÁR

8500. Pápa

Várkastély

PÁZMÁNY ISTVÁN

1095. Budapest

Mester u. 4-6.

PINTÉR LAJOS

2400. Dunaujváros

Kalló D.u.24.

POMPOLA KÁROLY

1122. Budapest

Maros u.23.

PROKSZA LÁSZLÓ

7623. Pécs

Mártírok u.56.

PUSZTAI ANDREA

7633. Pécs

39-es dandár u.7/A.

RÁCZ ÉVA

4200. Hajduszoboszló

Művelődési Központ

SÁRKÖZY IVÁN

5100. Jászberény

Béke u. 46

Sebestyén Gergely

7013. Cécé

Szabadság tér 17.

KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE — XIV. ÉVF. 2. SZÁM

ALKOTÓ: SEMSEY ANDOR — A KIADÁSÉRT FELEL: RÉTHY ISTVÁN K.B.K. TITKÁR
1026. BUDAPEST, II. JÚLIA U. 2/C.

A JUBILEUMI KISGRAFIKAI KIÁLLÍTÁS RÓL

Eredményesnek mutatkozott a Kisgrafika Barátok Köre és a Magyar Képzőművészek Szövetsége képgrafikus szakosztálya által hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára meghirdetett kisgrafikai pályázata. A pályázat nagy hangot váltott ki a grafikusok között, ezt bizonyítja az, hogy 69 művész nyújtotta be munkáit. A zsűri 60 művész 156 grafikáját választotta ki a Csók Mária grafikai termében megrendezett kiállításra.

Régen nem volt lehetősége a kisgrafikának Budapesten kiállítással jelentkezni, és most az alkalomhoz méltó anyag mutatja, hogy a csendes, álmó munkálkodás milyen egészséges fejlődést eredményezett a grafikának a területén is. A kisgrafikák között egyre több a közéleti gondolatokat is művészi színvonalon feldolgozó lap.

Az idős, élen járó mesterek és a középgeneráció mellett a fiatal grafikusok új ötleteikkel, friss hangjukkal a műfaj sokoldalúságát erősítik. Az idősebbekből természetesen szorulnak ki a kisgrafika azon képviselői, akik nem bírják megrendelőréteg sekélyes izlését édeskés alkalmi lapokkal szolgálni.

Az erők összemérése, egy gondolat grafikailag ötletes megoldása nemcsak a művészet nyeresége, az izlésnevelő oldala is felbecsülhetetlen. Hiszen az kiállítás lapjai a grafikusokat kedvelőket értékítéletükben fejlesztik, általuk közeledhetnek gyümölcsöző kapcsolatok művészek és gyűjtők között.

A kiállítást végignézve elsősorban a magyar grafikát megújító, generációkat felnevelő idős mesterek jelenlétét kell örömmel nyugtáznunk, és munkáik-gyönyörködni. Tevékenységük még mindig például szolgálhat a fiatalab-

VARGA Nándor Lajos fametszete XI

baknak: munkáik tele vannak szellemi frissességgel és technikailag is kínálkoznak tanulmányozni valót.

Tarjáni S. Jenő tájai tiszta vonalhálójukkal sommázva adják a művészeti tájélményt; a szigorúan szerkesztett, minden fölösleges részletet mellőző ábrák az elmélyült figyelmet, a befelé figyelő komolyságot sugározzák.

Varga Nándor Lajos nagy hatósugárban mozgó szelleme olyan apróságokra irányítja szemünket és szerez gyönyörűséget az azalea jellegzetességét sűrítő lapjában, amely mellett a kevésbé figyelő szem észrevétlenül elhalad. Ék Sándor emberszeretete és mesélő kedve tág teret kap a Különös történet című sorozat itt kiállított lapjain.

A magyar kisgrafikák erősségét jelentő, a témákat szellemesen megfogalmazó művészek itt és most is legjobb lapjaikkal példázzák, hogyan lehet kis művészetben, adott alkalomra készülő munkába az élet egy darabját belesűríteni úgy, hogy az igazán megragadó erővel valljon az igazságról, hétköznapjaink kisebb-nagyobb örömeiről és bánatairól.

Raszler Károly kutató szemét nem kerüli el semmi apróság sem, mintha tárgyilagosan és szenttelenül leltározna, felénk tárja környezetünket, s közben rádöbbenünk arra, hogy állandóan szívünknek kedves emberektől és tárgyaktól kell búcsuznunk.

ÁGÓTHA Margit eredeti fametszete X2

SZÜTS Miklós linómetszetei X3

Csohány Kálmán ezeken a lapokon is nekünk ajándékozza álmvilágát és vall az emberekhez való ragaszkodásáról és a barátságról.

Diskay Lenkénél az évek óta csiszolt, tökéletes fametszet technika egy érzékeny művész természetes nyelve, amelynek segítségével bonyolultan mégis érthetően fejezi ki érzelmeit.

Bordás Ferenc, Fery Antal ex librisei nélkül nemcsak a magyar, de nemzetközi kisgrafika is szegényebb lenne.

Külön kell említeni Gácsi Mihály és Reich Károly alkalmi grafikáit. Szemet és lelket uditó humor az övék.

Stettner Béla az évfordulóra készülve újra végigszenvedte és végigélt ifjúságát, állásfoglalása nyilvánvaló. Az életünk szebbé tételéért harcolóknak és az áldozatoknak művészileg magas színvonalon állított emléket.

Szűts Miklósnak Petőfi Sándor "A helység kalapácsa" című vígposztához készült linósorozatának bemutatott lapjai a kiállítás nézői számára felvilágosítóan hatnak. Tökéletesen fejezik ki Petőfi vaskos, népi humorát a grafika nyelvén, azért tökéletesen, mert Petőfi költészete nem volt holt klasszikus számára, hanem élő, ható anyag.

A nívódíjat nyert grafikusok: Ágotha Margit, Badacsonyi Sándor, Gábor Gábor, Kovács Imre és Szemethy Imre különbözik egymástól, de mind ötükre jellemző a szakma szeretete. Mesterségüket komolyan veszik, mind meg akarnak tudni a technikai "fogások"-ról, hogy azok segítségével a lényegig hatolva egyéni világukat kialakíthassák és megmutathassák nekünk.

A felszabadulásunk tiszteletére megrendezett kiállítás eredménye, sikerre és az anyag színvonala azt mutatja, hogy adott témakörben meghirdetett pályázat és kiállítás lendületet ad a művészeknek, ezért hasonló pályázatok vagy kiállítások rendszeres megszervezése gyümölcsöző lenne a grafika szempontjából.

KOMJÁTHY Anna és
KÖRÖSI ZSUZSANNA és KÖFLIK JUDIT linómetszete X3

A JUBILEUMI KIÁLLÍTÁS GRAFIKÁIRÓL

A Magyarország felszabadításának 30. évfordulója alkalmából a Műcsarnokban rendezett nagyszabású képzőművészeti kiállításon napjaink grafikusművészetét 66 művész 119 műve képviselte. Az 1975. április és május hónapban nyitva volt kiállítás - amint azt a katalógus bevezető sorai is hangsúlyozták - az utóbbi öt esztendő termésének válogatott anyagát volt hivatva bemutatni, tehát az egyben mérleg készítésére is lehetőséget adott. A kiállítás képe igen magas színvonalát mutatta meg napjaink képzőművészetének akkor is, ha a most kiállított grafikai anyag nem közelítette meg a négy évvel ezelőtti nagy grafikai seregszemle színvonalát.

A kiállítás e sorok írásakor már bezárta kapuit. A róla szóló beszámoló lesz élményszerű, ha itt azok a grafikai művek kerülnek megemlékezésbe, melyek a látogatóban maradandó emléket hagytak, a katalógus újbóli kiadása közben kedvező vagy kedvezőtlen emlékeket ébresztenek.

A grafikai anyag a Műcsarnok baloldali két termében kapott helyet. A főhelyet - megérdemelten - Kondor Béla "Veszélyben a forradalom" című színes monotypiája foglalta el. A nemrég elhunyt művész bemutatott műveinek harcra késztető eszmeisége, festői színes képi világa sokáig elérendő mértékben alkotóink számára.

A madár körül I. Püspöky 75.

PÜSPÖKY István rézkarc

E sorok írója számára a grafikák között a legnagyobb élményt Szabó Árpád rajzai jelentették. A kiállításon szereplő sokszólamu, modern grafikai technikák szomszédságában szinte a pásztorsip egyszerűségével hangzottak a bados ceruzarajzai, melyek "A József kőrút 67. lakói" és "A József kőrút tárgyai" címet viselik. A viszonylag nagyméretű, 50x60 cm-es rajzok párnégyzetekből állnak. Ezekbe a miniatűr képkeretekbe foglalva jelennek meg az arcok és a tárgyak, szociográfus hűségű leírást adva erről a tipikusan "ti" közösségről. A tiszta hangvételű rajzokban bujkáló humor, bölcs életfilozófia és humánus együttérzés teszi ezeket a műveket felejthetetlenül élményszerűvé.

Korunk nyolcvan esztendő's elnöke, Varga Nándor Lajos mester két metszetével szerepel ezen a nivós seregszemplén. Lapjai: egy portré a "Öreg juhar" alkotójuk töretlen erejéről, fölényes szakmai tudásról tanúskodni. Stettner Béla csak egy művel, "Kiállítás" című monotypiájával képviseli magát. A Kulturális Minisztérium tulajdonában levő lapján a legegyszerűbb eszközzel teremtette meg a nálánál nem ritka drámai világot. A népi dalok erejével, tisztaságával szólnak Csohány Kálmán "Pásztói népszokások" rézkarcai. Lapjainak jól megválasztott, kézbe kíváncsozó mérete a miniatűrű sűrítéséhez is hozzájárult. Pásztor Gábor egyetlen kiállított litográfiája a kiállítás egyik legszebb lapja. Az 1945. április 4-én utolsónak felfedezett Nemesmedves község kis harangjával, alatta a guzsbakötött, segítő kérek sokaságával meggyőzően idézi 1945 tavaszának reményteli hangulatát.

GYULAY Liviusz linómetszete X3

Feledy Gyula két nagyméretű rézkarccal szerepel. Közülük a nagyobb méretűt a nézőben a "Bányahegyek" c. rézkarca keltette. A Van Gogh által megfestett Borinage salakhegyeire, a keserű multra emlékeztet ez a vonzó technikával megalkotott, igazatmondó kép. Grafikánk derékhadának neves képviselője, Czinke Ferenc három lapja közül a Nógrádi Sándor emlékére készített színes rézkarcot kell megemlitenünk. Nyolc izben és így az összes kiállítás között a legtöbbször szerepel a katalógusban a fiatal Havas Eszter, Czinke Ferenc rézmetszeteit nemrég a Studió Galériában is láthatták az érdeklődők. "Házam" című, játékos, színes sorozata a gyermekrajzok szellemét és fantáziáját gazdagságát idézi, s ez a rokonság nem lebecsülendő. Kéri Imre Dózsája műveinek példája, hogy tehetséges művész még a nagy Dózsa kiállítás árnyékában is tud meggyőzően, újat mondani erről a témáról.

Vagyóczy Károly bravuros metszőtechnikával készült, igen szép, barokk stílusú két rézkarccal a néző csodálata hamarosan a meghökkenésbe csap át. "Kísérlet" című lapján a konceptuális művészet honi képviselőjeként jelentkezik. Egy kémiai kísérlet folyamatát leíró lexikonlap kivágását közli rézkarccal, a gyöngébbek kedvéért kétszer is reprodukálva ugyanazt a szöveget. A rézkarccal készült képén egy madzaggal átkötözött, gyűrött papircsomagról készített valóban

h. d. g. 11.

KOVÁCS IMRE

KOVÁCS Imre rézkarc C3

megkapó hűségű tanulmányt. A néző kérdése csupán annyi e művek láttán: miért kell ilyen tehetséget elpazarolni ilyen semmitmondásokra? Más műveinknél is érezhető az az igyekezet, hogy nem akarnak lemaradni a nyugati művészeti magazinok ott már kifutott pop-divatjáról. Ezért jelennek minden indokoltság nélkül idegen, köznapi tárgyak a képernyőn. Néhol piktóris, zavaró festékfoltok sugallják az elidegenedetségi érzést. Gyakran találkozhatunk az alkotó olajos tenyerének lenyomatával is. Sziráki Endre figyelemre méltóan igen tehetséges művészünk "anyagnyomat" technikával jelzett alkotása valóban esztétikai élményt nyújtana a nézőnek, ha a képen szereplő brutális formák nem közömbösítenék a faktúra-közölte szépséget. Az ugyancsak tehetséges Berényi Ferenc három nagyméretű tollrajza meglepetésként hatna újszerű, a román avantgárd művészet formavilágát idéző groteszk figuráival, ha ezzel a világgal már régóta nem találkozoznánk a kiállításokon. Ezért úgy érezzük, továbblépésre lenne szükségünk, mert önmaga ismétlését csak az életmű megalkotása után nézhetjük meg majd neki.

Öröm volt látni Soltra Elemér Radnóti ihletésében született, tényleg színes rézkarcát, mely a kisgrafikát szerető néző számára színélményt ad.

Zsokőnyv - illusztráció 'VII'

Szemethy Imre
1915

SZEMETHY Imre rézkarca C3

faj intimitásából. Annál is inkább üde színt volt ez a lap a kiállításon, mert körülötte a teremben óriásinak tűnő, 60-80 cm-es nagyságú fekete-fehér sorok egyhangúsága sorakozott. E sorok írója szint, szint és ismét szint vár a befikától is, hiszen napjainkra színesebbé vált az életünk. Kinek támadna olyan gondolata, hogy ezeket a méteres, "fekete lepleket" szobája falára fessza? Az utat e téren Reich Károly mutatja meg lelket üdítő, szemet gyöngörkdtető, színes krétarajzával, festett linóival.

Rajzosságuk miatt sokáig időzött a néző Tulipán László rajzainál, Szemethy Imre rézkarcainál. Tulipán lapjai a Brueghelek képeinek mozgalmasságára emlékeztetnek. Szemethy szinte Csontváry átfogalmazására vállalkozik. Példa erre "Diadal" c. lapja. E két fiatal művész a magyar grafika nagy éretői.

Összegezve: A jubileumi kiállítás sok élményt tartogatott a grafikát szerető látogató számára s az itt kapott összkép igen kedvező. A művészeken kívül a most tapasztalt színvonalat a hullámmozgás törvényei szerint a régi, a bevezetőben említett magasságba emeljék.

Dr. Soós Imre

STETTNER BÉLA
linómetszetei

Anatolij KALASNYIK
fametszete

Lajos

Az alábbi felsorolás ezzel a felosztással ismerteti néhány kisgrafika annak az előrebocsajításával, hogy semmiféle vonatkozásban nem tart igényt teljességre, csupán néhány jellegzetes példával kívánja illusztrálni ezt az ábrázolási területet.

1. Nemcsak az egyik legszebb művész-őnarckép, hanem egyben egyik legszebb magyar ex libris Horváth Endre rézmetszete, melyen a művész szembenéző fejét kezére támasztja, mögötte ugyanolyan tartásban csontváz kézzel támaszkodó koponya tűnik elő. A könyvjegy a hamincas évek végén készült. Nikelszky Géza, a két háború közötti pécsi exlibris-élelme, a rajz-könyvjegyéhez kis verset is fűzött. A címzett feledékenységére tesz a közzétételért Révész Kornél rézkarcát, amelyen kopjafára faragott őnarcképe szemre nézően néz reánk.

Varga Nándor Lajos, kisgrafikaművészetünk nagy öregje több ex librisen is megörökítette arcképét. Legismertebb az a lapduc-fametszet, amelyet Semsey Andor könyvtárában lévő és Varga Nándor Lajos által készített könyvjegyeket jelöli meg. Török János kisgrafikai munkásságának tulnyomó részét alkalmi grafikákra esik, rézkarc üdvözlő lapjain gyakran láthatjuk szakállas arcképét, de őnarckép-ex librise is van, szakállatlan korszakából, mely szembenéző portróját linóleumba metszette. Szűcs Pál újévi üdvözlőlapján zarr ötlettel szemek nélkül ábrázolta saját magát, a portré mindazonáltal is felismerhető. Várkonyi Károly üdvözlőlapjain is gyakran láthatjuk a művész arcképét, a sok közül most csak az 1968-ban készült újévi lapját említjük, melyen poharat emelve kíván minden jót. Stettner Béla linó alkalmi grafika

zép példáit találhatjuk a művész-önarcképeknek. Köszönőlapja egyike alkássága legértékesebb emberi dokumentumainak. Fery Antalt hatvanadik életénapja inspirálta önarcképes lap alkotására. Lehetne még folytatni a , de egy száraz felsorolás helyett most csak Oswin Volkamer német gra-sművész karakteres újévi rézmetszetén és az erdélyi Karancsi Sándor gro-k humoru linóexlibriseit említem meg.

2. Az előző csoportnál nem foglalnak el kisebb helyet azok az ex-isek sem, melyeken a művész a grafika tulajdonosát ábrázolja. Dienes Já-még 1910-ben készített egy erős árnyékhatású portrés ex librist a legro-szenvesebb gyűjtők egyike, Nagy József, felejthetetlen Józsi bácsink ré-e. Fery Antal többek között Mantero és Leo Arras részére készített portrés-ibris. Tempinszky István rézmetszetein láthatjuk e sorok írójának, vala-t Réthy Istvánnak, Reisinger Jenőnek, a lengyel Stefan Wojciechowskinak a francia Paul Pfistemek arcmásait. Paul Pfister részére F.Kühn és O. kamer is készített portrés exlibrist. Stettner Béla négy linoleum-metszetén 1970 évi budapesti nemzetközi exlibris-kongresszus egész vezérkarát meg-ctette. Nem kell külön hangsúlyozni, hogy azok a lapok sikerültek a obban, azokban van a legtöbb emberi tartalom, ahol a művészt és a tu-onost közelebbi, sok esetben baráti kapcsolat fűzi egymáshoz. De nem is et ez másképpen, hiszen a kisgrafika a legszemélyesebb jellegű műfaj a észetben.

3. Ez a csoport már szinte áttekinthetetlenül nagy, hiszen ide tarto-az előző két csoport kivételével minden portrés kisgrafika. A portré lehet ompozíció középponti témája, de lehet a szerepe alárendeltebb is. Hogy ren tág lehetőséget nyújt ez a témakör, elegendő egy pillantást vetni Fery al jászberényi portrés ex libris kiállításának katalógusába, ahol 88 kisgra-n a művészet, tudomány és történelem számos nagy alakjával találkozunk.

JÓZSA János fametszet

Mint már említettem, az arcmás készülhet hiteles dokumentumok, korabeli ábrázolások alapján, de lehet képzeletbeli is. A portré kapcsolódhat az adott személy életművének valamely alkotásához, így egy író arcképe valamilyen művének jelenetéhez, művészé egy képéhez, szobrához, történelmi személyé valamely városhoz vagy eseményhez. Évfordulók alkalmával van a leggyakrabban indíték az ilyen ábrázolásra, és a kifejezetten alkalmi grafika mellett kívül egy-egy évforduló számos portrés exlibris megszületését is elősegíti. Szovjetunió ex libris-művészei gyakran ábrázolják Lenint, de magyar példát is tudunk felhozni. Itt említem meg, hogy a minszki Jevgenyij Tyihonov exlibrissein a magyar kultúra és történelem számos jeles alakjával találkozunk.

Ezek a sorok csupán vázaltszerűen kívánták érzékeltetni, hogy a kisgrafika milyen szerepet játszik a világlóban. Népszerűsége mindig is volt és ez a népszerűség az idő múlásával mindegyre növekszik.

Dr. Illyés Sándor L

ATA JÁNOS

(FOLYTATÁS)

4.

Az 1937-es esztendőben barátságunk más vonatkozásban is elmélyült. Ebben az évben két volt pápai diáktársammal, a debreceni egyetemen tanuló Pekas Mihály költővel és a már említett Istenes-Iscserekov András festőművész-jelölttel, a szegedi és sárospataki fiatalok példáián indulva, létrehoztuk Irodalmi és Művészeti Társaság-ot. Célunk szerint a helyben is divó füzetszellel szemben, és az akkor meglehetősen maradinak tartott kulturális téthez és irodalmi szemlélethez képest egy korszerűbb, haladóbb szellemű, társaságba akartunk gyűjteni mindenkit, aki hozzánk hasonlóan gondolkodott. Célkitűzéseinket a Magyar Élet c. folyóiratban ismerem⁴⁾, amelyre Buday Györgytől Londonból kaptam sikert kívánó sorokat. Képviselettel szándékoztunk a közönség elé lépni, össze is állítottuk a tervek és azt röplapon jelentettük be. Az előzményekhez hozzátartozik, hogy 1937-ben megjelent Misztótfalusi Kis Miklós c. munkámban elismerően írtam az Izidor gyomai nyomdájának könyvművészeti eredményeiről. Erre fölfigyelt Kner Imre, s meglepett a nyomda kiadványaival, többek között a 12 kötetes Kner Klasszikusokkal és a 24 füzetből álló Monumenta Literarum I-II. kötetével. Az ennek nyomán kialakult kapcsolat hatására - bekerült egy tanulmányterve A szép könyv stíluselemei-ről. Ezt nekem kellett volna megírnom, - de máig sem készült el, miközben a témakörből annyi egyéb cikk, tanulmányom megjelent. A sorozatba szántunk egy - eredeti gyűjtésű - dalokat tartalmazó naptárt, Kerényi György-től Dunántuli Zsebkönyvcímű. Ez utóbbi anyaga nyomdára készen meg is érkezett. Szerepelt a programban egy képes könyv Pápáról, ez Istenes-Iscserekovnak a városról készült linó- és fametszeteit ígérte az olvasónak. És végül fölvevük a tervbe vett János Passio Humana című fametszetsorozatát is.

A Társaság működése elgondolásunk szerint nem korlátozódott volna Pápára, úgy mint a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, Szegedre. Bár azt illeti, az sem volt olyan tömören szegedi, mint ahogy neve után gondolná az ember, hisz az első hullám tagjai hamarosan szétszóródtak, a szegedi Kollégium jóformán csak névleg létezett⁵⁾. Az Irodalmi és Művészeti Társaság Pápán ennyire sem juthatott, az okokat nem kell magyarázni. Két jeles gimnáziummal, két tanítóképzővel és egy teológiai akadémiával rendelkezett, mindez nem pótolta az egyetemet. De gondoltunk olyan szellemi erők támogatására, akik bármely pontján élnek is az országnak, egyetemes szintű kulturális tevékenységekkel tudnak hozzájárulni tervezett irodalmi és művészeti munkához. A fametszet azokban az években virágzott hazai művészettörténetünk a legerőteljesebben, s annak egyik, vagy talán legfontosabb központja is Debrecen volt⁶⁾. Érthető, ha a már ismertetett személyes kapcsolatok segítségével a város grafikája vonzott bennünket.

A népzene, mint mozgalom, óriási erővel ivelt fölfelé, a társadalmi minden rétegét egyre jobban átjárta, természetes hát, ha népdalos napirendünk gondoltunk mi is, nem utolsó sorban a Szegedi Fiatalok Kis Kalendáriumjának hatására. Az irodalom népi iránya - Németh László, Veres Péter, Gulyás Pál, Sinka István, Kovács Imre stb., stb. - ugyancsak olyan széles távlatot jelentett, amelybe Kerényi Károlytól Sinka Istvánig Európa és Magyarország szellemi áramlatai mind belefértek. - Hívásunkra megfordult Pápán Erdős József. Elkobzott kötetéből - Fehér torony (1938) - sokat eladtunk, mire megkobozták. Ő egyidőben - 1927 körül - Az Est c. napilap tudósítójaként működött a városban, e révén is vonzódott Pápához. Felesége valamikor abban a szobában tanította az óvodásokat, amelyben később családunk lakott. A gyűjtés során megtaláltam Erdélyinek egy nyirfakeregetben levő vízfestményét: is örömmel. - Sinka István-t nemcsak olvastuk, hanem hívtuk is Pápára, amikor jövetelét kénytelen volt lemondani, anyagilag támogattuk. - 1938-ban kapcsolatot kerestünk a Kalevala-fordító Vikár Bélához. Az ő szives közreműködésénél fogva jutottunk az 1935-ben - mindössze 300 példányban - megjelent, már nem kapható jubileumi Kalevala-fordításhoz. Nemcsak olvasói, hanem terjesztői is lettünk Gulyás Pál: Ut a Kalevala felé című tanulmányának az Ady Társaság kiadásában jelent meg 1937-ben, miután előbb a Városi Lapban is olvashattuk. Ennek a tanulmánynak nagy része volt abban, hogy a finn-magyar szemináriumot létesítsünk. Ez akkor föltűnő nagy létszámú csoporttal hónapokon át igen jól működött. Jónévű helybeli és vidéki előadók is szívesen tartottak előadásokat.

(Visszapillantva a múlt s összevetést végezve a jelennel, a Jókai Kör működését ma korántsem látom olyan konzervatívnak, mint fővel, a helybeli Közművelődési Egyesületről nem is beszélve, amely adóestjein annyi más kitűnőség között Basilides Máriát, Bartók Bélát s peltette nagy sikerrel⁷⁾ ha működése időnként el-ellanyhult is.)

Mindezt csak azért említem, hogy igazoljam: a földrajzi távolság vidéki lét, nem akadályozott bennünket az egyetemes szemléletre törekvésben. Amit Gulyás Pál írt Debrecenből: Itt fekszik a Tiszán túl, benne pillanatnyilag Dunántul, megfordítva is érvényesült: mi dunántuliak a debrecenieket megértető szövegesnek tekintettük. Így került Fazekas is, én is, a c

ni szellemi élet vérkeringésébe, s lettem Gulyás Pál ajánlására az Ady Társaság tagja s lett Mata János segítőtárs a pápai fiatalok programjának kiállításában. Így került az Irodalmi és Művészeti Társaság kiadványtervezője Passio Humana című fametszetsorozata.

Mata hozzáfogott a sorozat elkészítéséhez s a posta rövidesen már kézbesítette is a "nyomtatvány"-lapokat, aminek a levonatokat a művész nevezte a csomagoló papíron. A sorozat címlapjáról külön levonatot is küldött, ezzel merített régies papirosan, melynek bordázata több száz évet zárt magába. 12 fametszetet terveztünk s a kiadványt 6, 12 és 20 pengős áron akarjuk forgalomba hozni, illetve Mata ezeket az árakat javasolta. A forgatókönyvet is megküldte, kézzel színezett címlappal s belül további három metszettel: Panis, Servitus és Mors címeiket vésvé az egyes metszetekbe. - A Panis házaspárt ábrázol, lábuk előtt az elmulás lángoló koponyájával, jobbról is, balról is egy-egy kisgyerek. A férfi és a nő egybekulcsolt kezében erőteljesen nagyított buzakalász, a kenyér jelképe, ami nélkül élet nincs. - A kézzel színezett Servitus-ban az érzékiséget jelképezte: női akt előtt térdelő ifjú, balról a háttérben egy fuvolázó fiút, jobbról egy öreganyót homokórával, balról a háttérben vártornyokkal. - A Mors-ban a Panis házaspárja buzakalász az élettől, megöregedve, kettejük feje között kiaszott koponya, az akt előtt jobbról is, balról is egy-egy csonkig égő gyertya. - Erőteljes vonalak és foltok alkotják a rajzot, jeléül annak, hogy a művész birja mondandójával, jelképes erővel és a közhelyszerű motívumokba is életet képes lenni. - A fedél tervében is házaspárt látunk, ez esetben egymás felé fordulva,

mintegy megértést és megbocsátást kérve a közös szenvedésekért, egyuttal toritást is sugallva egymásnak a halál ellen. A Mata házaspárt jelképez a metszet is – Mata gyakran örökitette alakjaiba családtagjai vonásait. a metszeten is elől a kis Mata Jancsi látható pucéran, arra utalva, így indul neki az életnek minden ember. A háttérben egy óriási hébert férfi látható, jobbról ismét egy homokórás asszony, bár ez utóbbi kiléte kább csak föltételezés, mert férfinek is nézhető. A háttérben bástyatorr A formátum négyzetes, s az 56x57 mm-es nagyságu metszet fölött a fö PASSIO/HUMANA –két sorban, a metszet alatt pedig: Debretzen/MCMXXX olvasható (az elválasztó jelnek megfelelően) ugyancsak két sorban.

A Mors után az Esti óra című versét közölte ezzel a dedikálással: bizonyítandó, hogy én mennyire nem fametsző vagyok, és hogy ez csak fogás, ime Rezsőke vedd legutolsó versezetemet!"⁸⁾

Az Irodalmi és Művészeti Társaság azonban nem tudott kibontakozni. Megjelent tőlem a Misztótfalusi Kis Miklós c. tanulmányom, kiegészítve Báriz Ferenc Életnek könyve... c. versezetével, Iscserekov András fameleteivel, továbbá a Társaság neve alatt Fazekas Mihály: Élni akarok c. ve

e, szintén Iscserekov András metszeteivel. Mindkettő a jónevű Pápai Fő-
polai Nyomdában készült, 1937-ben, de ennél tovább nem jutottunk. Mind-
kiből készült 20-20 számozott példány, finom famentes papiroson, a szer-
illetve a költő és a fametsző aláírásával. Fazekas bibliofil példányai
nos félvászon kötésben. A Társaság nem akart nagylétszámú közösség len-
inkább afféle kovász a színvonalasabb szellemi élet érdekében. Azonban
Fazekas Debrecenben tanult az egyetemen, Iscserekov Pesten, magam sem
áig róttam az éveket Pápán, mert 1939. május 1-ével elhelyeztek Sárvásra.

(Folytatjuk)

Szij Rezső

Jegyzetek:

L. Magyar Élet 1937. aug.

L. Csaplár Ferenc: A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma Bp. 1967. -
Szij Rezső ismertetése: Alföld, 1968. 3.sz. 82-84. l.

L. erre vonatkozólag: Szij Rezső: A debreceni bibliofilia 1920-1944 kő-
zött. A debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1965. 329-362. l.

L. Horváth Elek: Bartók Béla Pápán. Pápai Hirlap, 1937. február 27.

Közreadtam a debreceni Déri Múzeum 1965-ös Évkönyvében. 341. l.

NIKELSZKY GÉZA

Nikelszky Géza távol Pécestől született, iskoláit, művészi tanulmányait is másutt végezte, de fél évszázadot jóval meghaladó művészi tevékenysége elválaszthatatlanul összeforrott az Öt Templom városának kulturális életével.

Nikelszky Géza 1877. július 28-án született Szatmárnémetiben. Középiskolai tanulmányait ugyanott a református gimnáziumban végezte, majd felkerült Kelety Gusztáv igazgatósága idején a budapesti iparművészeti iskolába, ahol Aggházy Gyula volt a tanára. 1897-1898-ban állami ösztöndíjjal Münchenbe ment; itt Hollós Simonnak lett tanítványa, majd Adolf Eschle-nél freskófestést tanult. München után Szatmárban, Fehérgyarmaton próbált szerencsét, de az itt tapasztalt részvétlenség másfelé vezette. 1899. május 30-án lépett a pécsi Zsolnay-gyár szolgálatába, ahol megszakitás nélkül 1952. január 1-ig dolgozott.

Első pécsi munkája Roskovics Ignác királyképeinek kerámiai átvittele volt, a budai várpalota Szt. István-terme részére. Pécsen nemcsak a művészet terén működött, különösen fiatalabb éveiben szívesen verselgetett és 1900-tól 1907-ig három verseskötete is jelent meg itt, az első "Ifjuságom" címmel. A tollat jól forgatta, tárcái, műkritikái (elsősorban pécsi származású művészekről), színházi és zenei kritikái gyakran jelentek meg, főleg a Pécsi Naplóban, saját neve alatt, vagy n.g., YG, Ny-Ga, -y, Hézag stb. jelzéssel. Első képműveit egy üzlethelyiségben rendezték 1919-ben. Ugyanezen évben a festőiskolát is vezetett. A művészi látásra, műélvezetre való nevelést tartotta egyik feladatának. Működésének fő területe az iparművészet volt, mely mint a Zsolnay gyár tervező iparművésze művelt. 1922-ben kerámiatervezőként állított ki, de a művészet többi ágaihoz sem lett hűtlen: megfestette Zsolnay Miklós arcképét, 1925-ben a pécsi evangélikus templom freskóit készítette. 1928-tól kezdve pedig részt vett a pécsi képzőművészek tárlatain, ahol rajzokat, akvarelleket és festményeket állított ki.

1899-ben rajzolta első ex librisét. Különösen gazdag volt a huszadik század első évek termései. Pécsen mindegyre nőtt az ex librisek iránti érdeklődés. 1900-ban megalakult az Ex-libris-gyűjtők és Grafikabarátok társasága, mely később beolvadt a már jelentős eredménnyel büszkélkedő Pécsi Képzőművészek és Grafikabarátok Társaságába, mint annak önálló grafikai szakosztálya, 1938. októberében a társaság őszi kiállításán már gazdag ex libris-gyűjteményt mutathatott be a közönségnek. A Pécsi Napló október 19-i számában megjelent ismertté vált kiemelt Nikelszky fénymásolatait (erre a sokszorosítási eljárásra alább visszatérek), Paál, Forbáth, Kovács kliséit, valamint Gyarmathy, Patay Havas metszeteit. A történelmi hűség kedvéért jegyezzük meg, hogy ennek

ő pécsi ex libris kiállításnak Sárdy Endre és Szentesi Flórián voltak a rendezői. Nikelszky Géza 1939-ben a Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága Iparművészeti szakosztályának elnöke lett, ugyanakkor a grafikai szakosztály Reuter Camillót választotta elnöké. A társaság 1940. évi tárlatán Nikelszky Géza kerámia-tervekkel és rajzokkal szerepelt. Első önálló grafikai kiállítását Havas Lászlóval és Rainer Mártonnal együtt rendezte, 1942 márciusában. Ez alkalommal ex libriseket és alkalmi grafikákat állított ki. A kiállítás tartama alatt előadást és tárlatvezetéseket is tartott. 1944 márciusában a budapesti Nemzeti Sportcsarnokban 9 pécsi számozású, művész állította ki a műveit, közöttük Nikelszky Géza is. Ugyanez év április havában a Nemzeti Szalon 100. tárlatán vízfestményeivel vett részt, melyekről Kampis János művészettörténész is elismeréssel írt.

Nikelszky Géza a felszabadulás után is tevékenyen kivette a részét az irodalmi és művészeti életéből: 1945 májusától kezdve több gyűjteményes és csoportkiállításokon vett részt. Hetvenéves születésnapja és ötvenéves művészi munkássága alkalmából a Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezete rendezett kiállításra, amelyből retrospektív kiállítást, amelyet 1947. október 19-én Toroczky Oszkár festőművész nyitott meg.

**MEGSEGÍTNI JO' VAGY MEGIS :
"KISGRAFIKA", "KISPOE'ZIS",
DE SIKERNEK ELEG OLCSO-
SZÁRAZ KENYÉR, VIZES KORSÓ.**

Miután megvált a Zsolnay gyártól, 1952 és 1955 között a Zsolnay Múzeumban dolgozott és végzett kutatásokat a gyár történetére vonatkozóan. 1954-ben a Néprajzi Múzeumban rendezték meg gyűjteményes kiállítását. A kiállítást Dr. Kodolányi János nyitotta meg.

Nikelszky Géza 1966. szeptember 12-én halt meg Pécsen.

Ex libris-művészetéről a KISGRAFIKA, a MEGE értesítője 1940. 3-4. számában olvashatunk egy írást Barna Barnabás tollából, amely név a magyar ex libris-irodalom legrokonszenvesebb művelőjét, dr. Arady Kálmánt lentette. Idézek a cikk befejező soraiból:

"Kisgrafikai lapjainak átlapozásakor családjának élő, melegszívű művészt ismerünk meg. - Grafikai munkássága szórakozást jelent neki. - Lapjain nem találkozunk sem kivitelben, sem felfogásban meglepő újításokkal, de a grafikai munkássága egy harmonikus, kissé a melancholiára hajló művészlet csöndes óráinak hangulatos kivetítése."

Nikelszky Géza ex librisein nagy szerepe van az ornamentikának a szecesszióban fogant, magyaros mintájú kerámiaterveinek formavilágát gyal

uk viszont a könyvjegyeken. Lapjait tulnyomó részben családtagjai, vagy istai számára készítette. Kozma Andor exlibrise a Gellért-legenda kézimalkáját, daloló szolgálóját ábrázolja, Móricz Zsigmond könyvjegyén vadkan skodik, megjelennek lapjain a mult nagy alakjai, helyt kapnak Pécs szim-umai, de kisgrafikáiban a fő hangsúly az otthon, a család békés világának ízolásán van.

A gyűjtők körében a legtöbb Nikelszky-ex libris fénymásolatban ismeres. A sokszorosítással járó nehézségek vezették a művészt ehhez az eljárás, melyet leginkább műszaki, építészeti rajzok sokszorosítására használ-ak. Korai lapjai közül néhány negatív fénymásolatban is ismeretes; ezt a faj-fénymásoló papírt ma már nem használják. Itt kék alapon fehérben jönnek az eredetileg pauszpapírra tussal rajzolt vonalak. Bár a fénymásolat pontos, visszaadja az eredeti rajzot, mégpedig műdúc (klisé) közbeiktatása nélkül, a tekinthető művészi reprodukció készítésére szerencsés megoldásnak. Külö-ön előnytelen a vöröses tónusu papír alkalmazása.

A már említett, Arady Kálmán által írt ismeretön kívül figyelemre méltó Radványi Ferencnek a Janus Pannonius Múzeum 1965. évi évkönyvében közölt tanulmánya, melynek címe: "Az ex libris története Pécsen" s amely áttekintést nyújt Nikelszky Géza ex libris művészetéről is. A MEGE Értelmezője 1940-ben papirhiányra hivatkozott, mint a művészek katalógusközlésének a módjára. Feltehetően ebben az időben készítette el Nikelszky Géza az adatlistát, amelynek alapján katalógusunkat összeállítottuk. Ezt abban a reményben közöljük, hogy ezzel is sikerült valamelyest régi adósságainkat törleszteni.

Semsey A.

NIKELSZKY GÉZA EX LIBRISÉINEK ÉS ALKALMI GRAFIKÁINAK KATALOGUSA

(Az összeállítás alapja a művész által készített katalógus, mely már az 1937. évi tartalmazza. A művész számozását a sorszám után zárójelben közöljük. A (-) jelzésű lapok az alap-katalógusban nem szerepelnek, a (+) jelzésűeket pedig nem tudtuk beazonosítani). Technika: külön megjelölés nélkül tollrajz, fénymásolat.

1899	1. (I.) Nikelszky Géza, 107x71 mm (Idegen madár)
1900	2. (II.) Nikelszky Géza, 87x60 mm (Monogrammos könyvjegy)
1901	3. (III.) Nikelszky Géza, 97x60 mm (Gyárkémény alatt)
1902	4. (IV.) Nikelszky Géza, 87x50 mm (A gyár virága)
1905	5. (V.) Neumann Ilonka (Szélmalmos leány. Méret nem ismeretes)
	6. (VI.a.) Dr. Hajdu Gyula, I. terv, 133x83 (Szocializmus)
	7. (VI.b.) Dr. Hajdu Gyula, P 1, 70x44 (Egyenlődés, testvériség)
1907	8. (VII.) Nikelszky Géza, 100x65 mm (Tubusos könyvjegy)
	9. (VIII.) Ábrányi Emil, alkalmi, 80x60 mm ("Én is ördög voltam")
1906-1908	10. (X.a.) Részvénynyomda, Schönwald (Méret nem ismeretes)
1921	11. (IX.) Szabon Lucika ("Pro Baranya"; méret nem ismeretes)
	12. (XII.) Harangvirág, 68x37 mm (?)
1922	13. (XIII.) Alkalmi, Csók és Lyka a Pécsi Művésztelep megnyitóján
	14. (XIV.) Alkalmi, Csók apostol a Pécsi Nemzeti Kaszinó szentélyében (Utóbbi kettő mérete nem ismeretes)

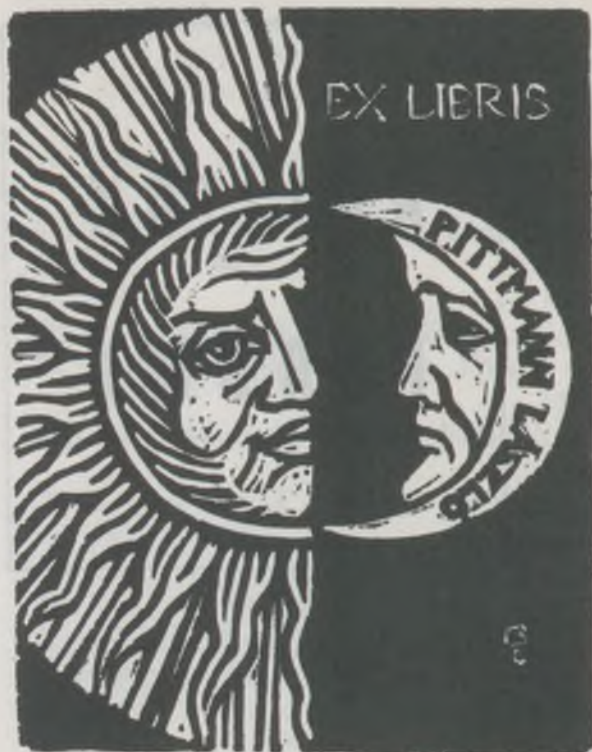
1924

15. (1.)	Dr. Jungling Kálmán, 120x75 mm (Az Ember és a Sors)
16. (2.)	Dr. Jungling Kálmán, 108x66 mm (Szeretet-tudás)
17. (3.)	Dr. Jungling Kálmán, 104x58 mm (Virágos otthon)
18. (4.)	Dr. Jungling Kálmán, 102x59 mm (Kertápolás)
19. (5.)	Dr. Jungling Kálmán, 93x56 mm (Olvasás öröme)
20. (6.)	Nikelszky Erzsike, 40x40 mm (Repülő madárka)
21. (7.)	Nikelszky Erzsike, 63x40 mm (Ózike)
22. (8.)	Nikelszky Erzsike, 50x38 mm (Virágos kaktusz)
23. (9.)	Nikelszky Erzsike, 38x38 mm (Kenderike)
24. (10.)	Nikelszky Erzsike, 27x27 mm (Bimbós virág)

- (12.) Nikelszky Erzsike, 32x32 mm (Ülő szarvas)
- (13.) Szondy Vilma, 86x55 mm (Berekesztett utak)
- (14.) Nikelszky Erzsike, 42x42 mm (Kék madár)
- (15.) Nikelszky Géznáné, 61x45 mm (Galambpár)
- (16.) Nikelszky Géza, 44x48 mm (Iparművészet)
- (17.) Nikelszky Géza, 47x33 mm (Zsolnay kerámia)
- (18.) Schilhan Béla, 64x39 mm (Gépészműnök-embléma)
- (19.) Dr. Lóky Béla, 68x46 mm (Cimer)
- (20.) Lóky Zoltika, 60x57 mm (Nyuszi)
- (21.) Nikelszky Géza, 91x67 mm (Walter Crane rajzának felhasználásával, repr.: Janus Pannonius Múzeum 1965. évi Évkönyvében)
- (22.) Szondy Vilma, 61x42 mm (Magyar virágcsokor)
- (23.) Nikelszky Géza, 44x48 mm (Hárfaének)
- (24.) Nikelszky Géza, 41x27 mm (Symphonia)
- (25.) Nikelszky Géza, 53x37 mm (Népművészet)
- (26.) Nikelszky Géza, 42x33 mm (Lantos költészet)
- (27.) Nikelszky Géza, 37x27 mm (Pánsípos művészpajzs)
- (28.a.) Nikelszky Géza, 53x37 mm (Fejfaragó)
- (28.b.) Nikelszky Géza, 44x37 mm ("Fejfás ember", Levéljegy)
- (29.) Nikelszky Bibike, 38x38 mm (Fecskés levéljegy)
- (30.) Nikelszky Géznáné, 53x37 mm (Cserepes virág)
- (31.) Nikelszky Géznáné, 38x38 mm (Biedemeier levéljegy)
- (32.) Surányi Miklós, 91x56 mm ("Pro Baranya")
- (XI.) Surányi Miklós (Előzőnél nagyobb, méret nem ismeretes)
- (33.) Szondy Vilma, 45x35 mm (Merengés)
- (34.) Szondy Vilma, 53x49 mm (Szerpentin táncosnő)
- (35.) Szondy Vilma, 41x36 mm (Kiváncsiság; levéljegy)
- (36.a.) Schilhan Béla, 49x37 mm (Repülő kócsag)
- (36.b.) Schilhan Béla, 59x38 mm (Kócsag felkelő nappal)
- (37.) Nikelszky Erzsike, 55x40 mm (Fonódal)
- (38.) Nikelszky Géza, 57x106 mm (Névjegye)
- (XVI.) Kozma Andor, 70x42 mm (Magyarok symphoniája)
- (39.II.) Kozma Andor, 95x75 mm (Magyarok symphoniája; repr.: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1965.)
- (40.) Reguly Zoltán, 69x44 mm (Kakas)
- (41.) Schilhan Béla, 71x48 mm (Chrysanthemum)
- 1925
- (42.) Móricz Zsigmond, 82x65 mm (Vadkan, gyöngyvirág)
(Repr.: OSzK Exlibris kiáll. katalogus 1964)
- (43.) Lukits Gyula, 83x66 mm (Savonarola)
- (44.) Makay István, 57x43 mm (Pécs város cimere)
- (76.) B.U.É.K., 108x60 mm (Fátyolt a multa)
- 1926
- (45.) Dr. Szabóné Molnár Etelka, 74x46 mm (Ráskay Lea)
- 1927
- (46.) Zánkay Cornélia dr., 99x73 mm (Kazinczy Kufsteinben)

66. (47.) Szabolcska Mihály, 72x72 mm (Magyar hittel. Repr.: OSzK. libris Kiállítás Katalógus 1964)
67. (XV.) Nikelszky Géza, 70x42 (A.B.F.R.A.)
1928
68. (48.) Dr.Jüngling Kálmán, 147x101 mm (Mecseki séta)
1932
69. (46.II.) Szőkéné Zánkay Cornélia dr., 100x73 mm (Kazinczy Kufsteban)
1934
70. (49.) Török Lajos rend.főtan., 145x199 mm (Temes)
71. (50.) Jüngling Kálmánka, 128x95 mm (Mackó pajtás)
1936
72. (51.) Nikelszky-Molnár, 192x163 mm (Ráskai verscodex)
1937
73. (52.) B.U.É.K., 131x97 mm (Pulcinello gitárral; 1939-re is átrajzol)
74. (53.) Jüngling Kálmánka, 86x49 mm (Kisfiu kutyával)
75. (54.) Jüngling Erzsike, 86x49 mm (Kisleány cicával)
76. (55.) Jüngling Erzsike, 85x75 mm (Órangyal)
77. (56.) Dr.Jüngling Kálmánné, 75x56 mm (Kerítésfal, torony)
78. (57.) Dr.Jüngling Kálmánné, 53x38 mm (Bölcsődal)
79. (58.) Dr.Massóczy Károly, 60x40 mm (Nemes kócsag I.)
80. (59.) Dr.Jüngling Kálmánné, 112x63 mm (Oktatás képeskönyvből)
81. (60.) Dr.Massóczy Károly, 90x55 mm (Fürdőző)
82. (61.) Dr.Massóczy Károly, 90x64 mm (Nemes kócsag II.)
83. (62.) Farkasfalvi Farkass Sándor, 98x61 mm (Új Atlasz)
84. (63.) (?) 108x65 mm (Merkur)
85. (64.a.) Dr.Gáspárné Schlesak A., 185x124 mm (Missa Sollemnis)
86. (64.b.) Dr.Gáspárné Schlesak A., 107x71 mm (Előző változata)
87. (65.) Dr.Horváth Béla, 102x70 mm (Nyaraló Justitia)
88. (66.) Dr.Siklósi István, 100x65 mm (Aesculap)
89. (67.) Judit és Márta, 75x130 mm ("Nászut")
90. (68.) Kemény József, 90x80 mm (Aréna)
91. (69.) Dr.Szabó Pál Zoltán, 133x97 mm (Uz Bence)
92. (70.) (?) 128x78 mm, (Székely mesék)
93. (71.) Lovag Evelasztin, alkalmi grafika, 125x68 mm
94. (72.) Dr.Pokorny Ferenc, 134x85 mm (Tettyéről indulunk)
- 94.a. (-) Előzőről készült klisényomat, P 2, 88x55 mm
95. Mint 94., de Jáky István névvel
96. (73.) Dr.Pokorny Ferenc, 135x85 mm (Kiss József kilátónál)
97. (74.) Dr.Pokorny Ferenc, 115x70 mm (Madách az íróasztalnál)
98. (75.) Kálmánka-Erzsike, 141x80 mm (A ginkófa alatt)
99. (-) Nikelszky Géza, 122x76 mm (Önarckép)
1937 után
- 100.(-) B.U.É.K. 1940, 160x95 mm (Pécs cimerével)
- 101.(-) Dr.Esztergár Lajos, P 1, 63x99 mm (Repr.: Kisgrafika (MEGE) 1934-4.sz. 15. old.)

Brankovics G. P.

Előző oldal
FERY Ant
fametszet

PEREI Z
eredeti fametszet

BRANKOVICS
linómetszet

Zoltán lapját szeretem a legjobban. A külföldiek közül a cseh, a lengyel, a szovjet és az olasz kisgrafika nagyjai szerzik a legtöbb örömet.

Ilyen szelektált gyűjtés mellett 2500 magyar, és 2000 külföldi lap van feldolgozva fekete kartonra, országonként, művészenként és a művészek közül a tulajdonosok betűrendjébe sorolva. Ez a rendszer az azonosítást nagyon leegyszerűsíti. A kisgrafika gyűjteményre is igaz, hogy az a lap, amelyről nem tudom hogy hol van, és nem vehető azonnal kézbe ha keresem, az nincs.

A napi posta bontásakor felvezetem a küldeményt a levelezési dossziéba, amelyben minden gyűjtőnek egy lapja van. Azután leazonosítom, hogy meg van-e gyűjteményemben, és aszerint teszem a feldolgozandók, vagy a duplumok közé. Amikor kb. 200 új lap összejött, felragasztom, bevezetem a katalógusba és beosztom a helyére. A katalógusom nagyon egyszerű. Minden művésznél, ha csak egy lapja is szerepel a gyűjteményben, van egy karton (12,5 x 7,5 cm), neve mellett életrajzi adatai, nemzetisége és hol található az irodalom.

A kartonon három rovat van. Hány kisgrafikája van a gyűjteménynek, hány az anya-gyűjteményben, és hány szabadgrafikánk van tőle.

A kisgrafikán keresztül szerettük meg a grafikát, ismertünk meg szépen sok-sok jó grafikust – és lettünk szinte észrevétlenül szabadgrafikások.

A közel 600 szabadgrafika egyharmada anya témájú, és ezen a vonázereméknk továbbfejleszteni gyűjteményünket. Itt már tényleg többszámcell beszélnem, mert a szabadgrafika rendbentartása, feldolgozása teljes férjemé. Miért választottuk ezt a témát? A három kicsi gyermekünk miatt ez a téma állt hozzánk legközelebb, és az anyaság témája mindenhez a legközelebb álló téma.

Vidéken sem érezzük magunkat egyedül. Pesten járva rendszeresen felbukkannak a jó cseretársak, és országjárásaink alkalmával mindig beiktatunk gyűjtőt. Kinn voltam Bled-ben a XV. Nemzetközi Ex Libris. Kongresszus kiállítás anyagában, a dilettánsok és művészek megkülönböztetése nélkül szerepeltetésében, az erotika-gyűjtők tulburjázásában csalódtam, de a

JÓZSA János részke

dicsémivaló szlovén vendéglátás, a csodálatos kirándulások felejthetetlenek teszik a kongresszust. A nemzetközi kapcsolatok kiépítésében sokat segít az ut, és a külföldi levelezésem azóta indult be igazán.

Befejezésül arra válaszolok, amit legtöbben megkérdeznék, ha járva a rendszerezett, feldolgozott anyagot látják. Mikor van időnk minirepülőgép. A nappal a gyerekeké, a háztartásé, a munkáé, az este a grafikáé. A nyomtatás (a nyomtatás árán egy újabb ducot rendelhetünk), és a szabadidő dolgozza fel. Enyém a kisgrafika, és a levelezés. Heti 4-5 este ezzel foglalkozunk. A kicsi gyerekek mellett évekig nem lehet a házból kimozdítani azt hiszem mi hasznosan töltjük időnket.

Az alábbi lapokat cserélem:

Rézmetszet: Nagy Zoltán (1) Vén Zoltán (1) Hidegtű: Kórusz József (1)
 Rézkarc: Józsa János (2) Szabó Piraska (1) Klisé: Reich Károly (1)
 Fametszet: Fery Antal (10) Diskay Lenke (1) Perei Zoltán (1) Dusán Janousz (1)
 Menyhárt József (5) Sterbencz Károly (1) Trojan Marian József (1)
 Linómetszet: Stettner Béla (2) Karancsi Sándor (7) Brankovics Éva (3)
 Simon János (6) Andruskó Károly (2) Trojan Marian József (1)

Pittmanné Mikó

REICH Károly klisérajzai P1

NYILT LEVÉL AZ ORSZÁGOS SZÉCHENYI KÖNYVTÁR ILLETÉKES VEZETŐSÉG ÉHEZ

A bledi XV. Nemzetközi Ex libris Kongresszus kiemelt témája volt a XVI-XVII. századi ex librisek ismertetése. Az előadók bemutatták az országok, közöttük Magyarország kulturtörténeti jelentőségű régi könyveit és érdeklődéssel várjuk az előadások szövegét tartalmazó publikációt. Ben a bledi kongresszusnak tulajdoníthatjuk, hogy a nyugati ex librisekkel alkotó folyóiratokban egymást érik a régi könyvjegyekre vonatkozó tanulmányok, közlemények. Felvetődik a kérdés, hol állunk mi, magyarok ebben az érdekes vetélkedésben, mi a régi magyar ex librisek kutatásának mai helyzete.

A régi magyar ex librisek legnagyobb gyűjteményét az Orsz. Széchenyi Könyvtárban a régi nyomtatványok tára őrzi, mely miután megszerezte Dr. Aradyn és Dr. Nyireő István gyűjteményének ide vonatkozó darabjait, szinte képet tud nyújtani művelődéstörténetünk e felbecsülhetetlen értékű dokumentumairól. A kiváló tudós Varju Elemér már 1895-ben hangsúlyozta a régi magyar ex librisek összegyűjtésének és ismertetésének fontosságát. Sajnálatos tény, hogy Varju Elemér más feladatai miatt nem tudta ezt az uttörő jelentőségű munkát folytatni, mert emiatt nemcsak a közömbösség szorította el tőle e kötelességünknek a teljesítését, hanem sok ilyen értékünk külföldre került. Szomorúan kellett tapasztalnunk, hogy az OSZK, mely éppen az

utóbbi időben szépen növelte gyűjtő és feldolgozó munkáját, nem figy idejében az immár nyolcvan esztendő mulasztásra. A gyűjtemény évtized hányódott egyik osztályról a másikra. A legnagyobb magyar gyűjtemény, a professzor gyűjteményének 1967-ben történt megszerzése után a könyvtár bizta a volt tulajdonost a feldolgozással. Az áttekinthetővé kerekedett lehetővé tette, hogy a XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmán külföldi gyűjtőket is meglepő, értékes anyagot tudott az OSZK bemutatni. Egyidejűleg tovább folyt a törzsgyűjtemény feldolgozása is. Befejezéshez vezetett az 1900 előtti lapokat ismertető monográfia megírása is, mely különböző szempontok szerint kívánta az anyagot ismertetni.

Annál érthetlenebbnek kellett találnunk, hogy 1970 szeptember - értesülésünk szerint - olyan intézkedés történt, mely nemcsak a feladást szakította félbe, hanem akadályt gördített a monográfia megírása előtt, mert ez csak félmunkát eredményezhet a törzsanyag állandó szemmel tartásával, a nagy kézikönyvtár használata nélkül. Nem célszerű, hogy a régi gyűjtemény el van különítve természetes folytatásától, az 1900 utáni anyagot sem helyezhetjük, hogy maga az anyag csak mikrofilmen tanulmányozható, ez lehetetlenné teszi az apróbb, sokszor a beazonosításnál döntő jelekre részletek megfigyelését. A további gyarapítás is kívánatos lenne akár a kiállítás, akár a tekintélyes duplum-anyag felhasználásával, hiszen ilyen mennyiségű darabokat be lehetne szerezni.

Szüksége lenne ugy az OSZK, mint a többi, állami és egyházi könyvtárakban lévő könyvtár anyagának tervszerű tanulmányozására és a könyvtár rejlő értékek felkutatására. Ehhez a munkához a fiatal könyvtárosok képzésének, a fiatalok felkészítése és továbbképzése is szükséges.

Mindezen kérdések végső soron egy feladatra irányulnak, a régi magyar ex librisek monográfiájának tető alá hozására. A már említett és az által megszerzett legnagyobb magyar gyűjtemény volt tulajdonosának tíz évtizedes kutatómunkája, átfogó tárgyismerete, valamint a segíteni készülő ex libris-barátok megfelelő alapot nyújtanak ahhoz, hogy megindulhasson a régi magyar ex libris monográfia szerkesztési munkálatai.

Kulturális értékeink csak akkor válhatnak valóban közkinccsé, ha publikálása megtörténik. Ezt várják és erről szeretnének tájékoztatást nemcsak a magyar ex libris barátok, hanem mindazon külföldi műbarátok, akik érdeklődéssel figyelik a magyar ex libris-élet eredményeit. - Stu

---

1975. június 7-én nyílt meg Lengyelországban a malborki várban a V. Nemzetközi Exlibris Művészeti Kiállítás, a modern ex libris-művészet legtekintélyesebb seregszemléje. A kiállítás vonatkozásban legnagyobb jelentősége, hogy bemutatásra kerültek a magyar ex libris Zoltán rézkarc ex librisei. Ez alkalomán összeesett halálának 10. évfordulójával; a kiállítás annak elismerését jelentette, hogy a külföldi Kavecskai Zoltán, mint az új exlibrisművészet klasszikussá nőtt képviselőjét tartják. A mai magyar ex libris-művészeket Diskay Lenke képviselte. A kiállítás eredményeinek ismertetésére még visszatérünk.

A MÁSODIK ORSZÁGOS KISGRAFIKAI TALÁLKOZÓ CEGLÉDEN

Immár másodszer jöttek össze Cegléden a magyar kisgrafika művelői és gyűjtői, grafikusok és gyűjtők. Az első ceglédi országos találkozó megrendezésével a Kisgrafika Barátok Köre helyi csoportja két évvel ezelőtt már lehetett az azokat a biztos alapokat, melyekre a lassankint hagyományossá váló találkozók épülhetnek.

1975. április 20-án a reggeli órákban megindult a vándorlás a ceglédi Művelődési Ház, a találkozó színhelye felé. Vonaton, autóbuszon, gépkocsival jöttek a résztvevők Budapestről, Szegedről, Debrecenből, Hajduszentpéterről, Szombathelyről és még sok más városból, községből. A résztvevők számát százra becsülhetjük. A művelődési ház dísztermében kamarakiállításban beállították az ötletes összeállításban a hazai és külföldi exlibrisművészeket, részben művészek, részben témák (Don Quijote, Léda stb.) szerint rendezve.

A baráti találkozót Nagy László Lázár grafikus, a helyi KBK csoport vezetője nyitotta meg és üdvözölte a vendégeket. Majd Réthy István, a KBK országos titkára méltatta a ceglédiek kezdeményezését és lelkes munkáját, mely alkalommal már másodszer vitte sikerre az országos találkozó gondolatát és felismerte ki minden magyar kisgrafikabarát őszinte elismerését. Semsey Andor kiemelt, hogy Cegléd földrajzi helyzeténél fogva kiválóan alkalmas országos találkozók megrendezésére, azonban a rendezés gondjait meg kell osztani a ceglédi csoporttal, a terheket a jövőben közösen kell vállalni. A hagyomány-

MENYHÁRT József fametszete X2

nyossá váló ceglédi találkozók mellett helyes lenne más városokban is ni időről-időre baráti találkozókat, ahonnan esetleg nehezebb Ceglédre ni. A pécsi csoport titkára, Szentesi Flórián mindjárt be is jelentette, jövő évben Pécs szeretettel várja a gyűjtőket és művészeket. Az egy akartak elmaradni pécsi barátaik mögött, a jövőben ők is igénylik egy közö megrendezését Egerben. Így a baráti és szakmai kapcsolatok ápoló lett honismereti jelentősége is lesz ezeknek a találkozóknak, a rész megismerhetik vidéki városaink műemlékeit, kulturális intézményeit.

A találkozón résztvett Stettner Béla grafikusművész is. Javá minthogy a vezetőségi tagok legnagyobb része úgy Budapestről, mint eljött erre a baráti találkozóra, rögtönzött vezetőségi ülésre ültek össze, javaslatok hangzottak el, a vezetőség megtárgyalta és megvitatta zeli hónapok programját és a közvetlen eszmecsere nagy mértékben rult az egységes álláspont kialakítására.

Egy ilyen kisgrafikabarát találkozó természetes velejárója a c új termésben szerepelt - az alkalomhoz illően - Várkonyi Károly és Lőrinc alkalmi grafikája, melyet a találkozó emlékére készítettek. társas ebéd után egyesek városnézésre indultak, legtöbben azonban vis a művelődési házba, ahol nagy érdeklődés mellett bemutatták a két é előtt rendezett első ceglédi találkozóról készült kisfilmet, amely fel együtt töltött kedves perceket és szakmai vonatkozásban is bővítette reteket. De nemcsak szellemi élvezeteket nyújtott a találkozó, a r ket gazdag büfé várta, ételekkel, italokkal, mely utóbbiakra - eg taink jóvoltából - az egi Medoc tette fel a koronát, emelte a hang

A rendezőség, melynek lelke ezuttal is Nagy László Lázár kár volt, jó munkát végzett. Minden résztvevő érezhette, hogy ez találkozót szívvvel-lélekkel rendezték meg. A kisgrafikabarátok tud milyen fontos a műgyűjtés mellett a jó emberi kapcsolatok ápoló volt ékesen szóló igazolása a ceglédi találkozó.

Antal eredeti fametszete X2

Í R E K

rustvo Exlibris Sloveniae, a nagyszerű bledi XV. Nemzetközi Exlibris kongresszus megrendezője, 1975. április 10-én tartotta szokásos évi közgyűlést, amikor sor került az új tisztikar megválasztására. Elnök lett Prof. Jaro ŠAR, a ljubljani Nemzeti és Egyetemi Könyvtár igazgatója, alelnök Leon ORC festőművész, 1. titkár pedig Prof. Dr. Ing. Rojko PAVLOVEC. Más tagviselőknél kívül megválasztották még a körzeti megbizottakat, a felügyelő bizottságot és a tiszteletbeli bírálóbizottságot.

Sikert kívánva őszinte szeretettel köszöntjük az új elnököt, akinek szépségében a bledi kongresszus minden résztvevője egy nagykulturájú, lelkes, lelkes, szerves, segítőkézségtől áthatott embert ismert meg.

Sor szomorúan vesszük tudomásul Dagmar NOVÁCEK-nek, mindnyájunk kedvelt Dagmar néniének visszavonulását az elnöki tisztségtől, annak a részünk adunk kifejezést, hogy mint a legtöbb szívet megrendezett kongresszusnak, a bledinek az elnöknője, lélekben továbbra is betölti azt a tisztséget, amelyre a világ gyűjtőinek és exlibris-barátainak szeretete emelte.

DISKAY Lenke grafikáit mutatta be 1975. február 20-án a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár. A kiállítást Poór Ferenc, a MTVB Művelődésügyi Osztályának helyettes vezetője nyitotta meg.

A gyöngyösi Művelődési Ház 1975. február 11-én TROJAN Marian József lengyel származású grafikusművész kisgrafikáit mutatta be. A megnyitó beszédet Kishonty Jenő festőművész tartotta.

A kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára "Kecskemét Irodalomtörténete" című kiállítása alkalmából ugyancsak exlibris kiállítást rendezett.

1975. április 24-én Pápán a Jókai könyvtárban Jelencsik Sándor a könyvtár igazgatója rendezett Fery Antal kisgrafikáiból kiállítást, amelyet Poór Ferenc nyitott meg. Az izléses meghívót Fery Antal egy exlibrise disziti.

1975. április 28-án került megrendezésre az első magyar orvosi ex libris kiállítás Debrecenben az "Egészségügyi Világnap '75" alkalmából, a városi tanács egészségügyi osztálya és a Pedagógus Művelődési Ház Ajtósi Dürer ex libris Gyűjtő Köre rendezésében. A bemutatott 153 lap a következő témák szerint volt csoportosítva: 1. Imhoteptól, az egyiptomi gyógyítás istenétől. 2. Adalbert Schweitzerig. 3. Betegápolás. 4. Az orvos küzdelme a halállal. 5. A gyógyítás emblémái. 6. A gyógyítás szakterületei. 7. A kutató orvosok. 8. Gyógyszerészet. 9. Humor az orvosi ex libriseken. Legnépszerűbb az utolsó csoport volt, kacagtató és morbid humoru lapok váltották egymást. Reprodukcióban került bemutatásra többek között Segesvári István XIX. század debreceni orvosnak, Balogh Pálnak, Széchenyi István házi orvosának és Rózsay Józsefnek, az 1848-as szabadságharc táborigazgatójának ex libris kiállítást Kenderesi János, a városi tanács V.B. művelődési osztályának vezetője nyitotta meg. A "Gyógyítás az ex librisen" címet viselő katalógus anyag összeválogatója, Semsey Andor szerkesztette, szakmailag ellenőrizte Dr. Csányi István, a bevezetést pedig a rendező Lenkey István írta. Emlékekről nyomva Bordás Ferenc, Fery Antal (2 lap), Józsa János (2 lap), Várkonyi Károly (2 lap) fametszetei és Egri Tibor ólom metszete illusztrálta a 24 oldalas katalógust.

1975. május 26-án a szombathelyi Berzsenyi Városi Könyvtár rendezett exlibris kiállítást a Könyvtár disziti alkalmából. A kiállítást Takács Miklós könyvtár igazgatója nyitotta meg. A kiállítás megnyitása után Réthy István titkár tartott ismertetést az exlibris kiállításról és az exlibris gyűjtéséről, majd "Szó az exlibriseken" címmel diavetítést mutatott be.

A kiállítás alkalmából a Könyvtár izléses katalógust adott ki, amelynek fedőlapját Stettmer Béla két linóleum rajza disziti.

A szombathelyi "Vas Népe" május 31.-i számában 3 hasábos cikk jelent meg Pittmanné Mikó Ildikó tollából "Miért szeretem az exlibrist" címmel.

"Szólv és bor" a kisgrafikákon címmel 1975. július 12-én Mohácson a Berzsenyi Városi Könyvtárban a Művelődési Központban a Művelődési Múzeum anyagát mutatta be.

zberényi Városi Könyvtár ismét utatta hajlandóságát a kisgrafika erősítése érdekében. Fery Antal grafikáiból rendezett kiállítást, ez a művész portré exlibriseit mibe. Az izléses katalógust Radmiki Miklós, Csokonai Vitéz Mihályenci Molnár Albert portréi díszítik, a katalógust Arató Antal állította össze.

zberényi Könyvtár érdeme az a társi sorozat is, melyet Szolnok területén május és június hónapban rendeztek meg. A jászárósi Községi Könyvtárban Diskay Jenőnek, a jászfelsőszentgyörgyi Művészeti Házban "In Memoriam Széchenyi Mihály" címmel, Kunszentmártonban Perei Zoltán fametszeteiből, Turonban a Városi Művelődési Központban Varga Nándor Lajos fametszeteiből, Szolnokon Fery Antal portré exlibriseiből, Tiszafüreden a Kiss Mihály Múzeumban "Műemlék az exlibris és kisgrafikákon" címmel, Tölgyszentmiklóson a Járás Művelődési Központban Menyhárt József szabadgrafikáiból rendeztek tárlatot.

A hledi kongresszus alkalmával a Ljubljana-i egyesült papírművek pályázatát hirdettek tapétának alkalmazható ex librisre (???) A pályázati kiírás sok vitára adott alkalmat, nehezen tudjuk elképzelni az ex librist mint tapéta-motívumot. A pályázat döntése 1975. ápr. 14-én történt meg, az első két díjat szlovén művészek (Stefan Galic és Franc Berthold) nyerték, a harmadikat Hermann Huffert (NSZK). Megvettek ezenkívül egy szlovén pályaművet.

Befejeződött a Rhebergen-gyűjtemény katalógizálása. A lapok száma 40.960 darab, szemben az 50-60.000-rel, melyre a szakemberek a gyűjteményt becsülték.

Valentin Le Campion-émlékiállítás nyílt 1975. áprilisában a leningrádi Ermitázsban. Az orosz származású művész első mesterei Krawtchenko és Faworski voltak. A 3.000 példányban kiadott 60 oldalas katalógus az első napokban elfogyott. A kiállítást később a moszkvai Puskin Múzeumban is bemutatják.

Városban, az Ünnepi Könyvhét alkalmából 1975. jun. 2-án ex libris kiállítás nyílt meg a Derkovits Gyula Művelődési Központban Lenkey István gyűjteményéből. A kiállítást Sotkó Józsefné, a Városi Tanács elnökhelyettese vezette meg.

Ezen eseménye volt az Ünnepi Könyvhétnek az a kiállítás, amely a szegedi Könyvtárban 1975. május 31-én Varga Nándor Lajos grafikusművész a KBK elnöke összes exlibrisét, sok alkalmi grafikáját, szabad grafikaszakkönyveit mutatta be. Különös érdeklődésre tarthatnak számot a kiállítás könyvek, amelyek a grafikai művészetek technikai, történeti és esztétikai ismereteinek valóságos tárházai. A kiállítást Szelesi Zoltán művészettörténész nyitotta meg, mélyenszántó, tanulmányoknak is beillő beszédével, felvázolva Varga Nándor Lajos pályafutását. Utalt arra, hogy Szegeden jelentős eredmények vannak a grafikai kultúrának és a bemutató nem került méltatlanra. A kiállítást Fodorné Magyar Mária rendezte Semsey Andor gyűjteményéből, aki a mester teljes ex libris munkásságát tartalmazó 8 oldalas katalógust szerkesztette.

KÖZLEMÉNYEK

Az új CSERELISTA közzététele ismét esedékessé vált. Ezért kérjük, akik a névsorban szerepelni kívánnak, hogy 1975 december 1-ig a tagdíjlapunknál jelentkezzenek. E határidő utáni jelentkezéseket nem vehetjük figyelembe. A pártoló tagok közül azok, akik saját exlibrissel is rendelkeznek, szívesen bekapcsolódnának a cserébe, szintén kérhetik felvételüket a listára. Csak a tagdíjait rendező gyűjtők neveit közöljük a cserelistában.

Új tagoknak nélkülözhetetlen a KBK Jubileumi Évkönyve, amely Kner Nyírási Zoltán gondozásában jelent meg vászon kötésben 168 oldal terjedelemben. A kötet ismerteti az elhalt és ma élő exlibrist művelő grafikusművészek munkásságát több opusjegyzékkel, igen sok exlibris illusztrációval, amelyeket az eredetileg a kiadóról nyomtak. A könyv kezdő gyűjtőknek nélkülözhetetlen. Megrendelése a titkárnak utján. Ára 80.- Ft, vidékiek plusz 6.- Ft portót fizetnek.

Ez évben jelentettük meg German Ratner moszkvai grafikusművész 10 linóleumrajzot tartalmazó mappáját. Az izléses és szép mappa ára 30.- Ft, megrendelése a titkárnak utján.

Ú J T A G O K :

Kovács László népművelő - 4025. Debrecen, Salétrom u. 26. II. 11.

Marosits József építésztechnikus - 9700. Szombathely, Diófa u. 4. I. 6.

Dr. Pokoly László nyugdíjas lelkész - 28 Vickson Court. Islington. Ont. M9R 1A5
Canada

Gellért Bruno István tanár, - 7525. Pécs, Kiss József ut 84

Imets László tisztviselő, - 4100. Miercures Cius. Dtr. Tudor VI. C/2. ap.
Románia

Kisfalvi Istvánné nyugdíjas, 1025. Budapest, Kapy u. 3.

Dr. Krier Rudolf kalkulátor, - 6720. Szeged, Deák Ferenc u. 22. I. 2.

Nagy Ádám segédmuzeológus, - 6000. Kecskemét, Szabadság té 3. I. 3.

Pokorny Irma tanár, 6726. Szeged, Vedres utca 4 B. I. 4.

Sárai Gáborné könyvtáros, - 1144. Budapest, Csertő u. 20. IX. em. 230

Körünk tagságának háromnegyed része nem tett eleget ezévi tagdíjbe fizetési kötelezettségének, pedig a Kisgrafika ez évi első számában minden tagunknak átutalási lapot mellékelünk, és közöltük, hogy évente csak egyszer tudunk átutalási lapot küldeni. Lapunkat csak akkor tudjuk megjelentetni, ha a tagdíjak beérkeznek. Máskülönb a magánnyomdászattal megbirkózni nem tudunk. Kérjük ezért tagdíjjal hátrévalós tagjainkat, hogy tagdíjukat fizessék be, különben kénytelenek leszünk a lap küldését megszüntetni.

ceglédi Városi Tanács VB. Művelődési Osztálya, a Kossuth Művelődési
 Intézet Igazgatósága és a Kisgrafika Barátok Köre ceglédi csoportja ORSZÁ-
 KISGRAFIKA KIÁLLÍTÁST rendez és pályázatot hirdet az 1975-ben meg-
 rendezésre kerülő "Ceglédi Ősz" programsorozat keretében, hazánk felszaba-
 rának 30. évfordulója tisztele ére. A megnyitő októberben lesz. A kiállí-
 tás 1973-1975 között készült kisgrafikák küldhetőek be, max. levelezőlap
 méretben. A pályázatra küldött, kiállításon még nem szerepelt művek tükröz-
 zik az elmúlt 30 év eredményeit, fejlődésünket, szocialista életformánkat. A
 díjak: 3.000.-, 2.000.- és 1.000.- Ft. Beküldési határidő: 1975.
 október 25.

A Természettudományi Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Kis-
 grafika Barátok Köre rendezésében, a Keszthelyi Balatoni Múzeum, a Magyar
 Művészek Szövetsége közreműködésével 1976 márciusában

"TERMÉSZET VILÁGA A KISGRAFIKÁN"

A kiállítást rendez a Magyar Nemzeti Múzeum épületében, a Termé-
 tudományi Múzeum kiállítási termeiben.

A "Természet világa a kisgrafikán" c. kiállítás egészen sajátos, intim
 körülmények között kívánja elénk tárni a természettudományokat, a természettudomány
 művészeket, a természettudományokkal foglalkozó tudósokat.

A kiállítás anyaga felöleli a természettudomány klasszikus öt ágát,
 mint: 1. mineralógia, 2. paleontológia, 3. botanika, 4. zoológia, 5.
 földrajz és természetesen bemutatja e tudományágak művelőit, tudósait
 műveiken, ex libriseiken, vagy ex librisen.

Tekintettel a kötetes témára, a kiállítás nemzetközi anyagot mutat be.

Kérjük az alkotó művészeket, hogy ilyen jellegű kisgrafikát bocsássák
 rendelkezésünkre. Ezen túlmenően abban is reménykedünk, hogy felhívásunk
 hatására fog hatni újabb alkotások megvalósítására. Bizakodva várjuk a mű-
 véink beérkezését.

Kérésrel fordulunk a kisgrafika barát műgyűjtők felé is. Kérjük, néz-
 zék meg gyűjteményüket és ilyen tárgy anyagukat küldjék el a rendezőbizottsá-
 gunknak, ezzel is segítve ennek az utörő jellegű kiállításnak sikerét.

A rendezőbizottság lépéseket tesz a díj- és témadíjak kitűzésére. A
 pályázatok által beküldött anyag, valamint a műgyűjtők lapjai egyaránt
 részt vehetnek díjazásban.

Az anyag beküldésének határideje: 1975. november 15.

Természettudományi Múzeum Főigazgatósága 1088 Budapest, Baross u. 13

Az anyag leadása történhet személyesen és levélben. A levél boríték-
 kérejük ráírni: "Természet világa a kisgrafikán". - A beérkezett anyagot a
 természettudományi Múzeum és a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által ki-
 zsgáló bizottság bírálja el.

A "Természet világa a kisgrafikán" c. kiállítást vidéki városaink mu-
 zeumaiban is be kívánjuk mutatni.

A
XVI. NEMZETKÖZI EXLIBRIS KONGRESSUS
MŰVÉSZEK SZÁMÁRA KIÍRT
EXLIBRIS-PÁLYÁZAT SZABÁLYZATA

1. A Portugal Exlibris Szövetség (A.P.E.L.) az 1976-ban Lisszabonban rendezendő XVI. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmából pályázat hirdet minden ország rajzoló és metsző művésze részére exlibris készítésre. Csak olyan exlibris vehet részt a pályázaton, mely még sehol szerepelt és igazodik a kötelezően előírt témához.
2. A Rendezőbizottság a Kongresszus szimbólumául a NAPOT választotta, mondatául pedig egy igen időszerű, általános emberi gondolatot: LUCET OMNIBUS (A Nap mindenki számára ragyog).
3. A készítendő exlibrisnek kötelezően az alábbiakat kell tartalmaznia:
  - a) a tulajdonos nevét, b) az "ex libris" vagy ezzel egyenértékű kifejezést, c) a fenti jelmondatot, tetszés szerinti nyelven.
4. A pályázaton bármilyen technikát elfogadnak. Az osztályozás megkövetése érdekében három csoportba sorolják a műveket, a Barcelonai Kongresszuson jóváhagyott nomenklatura szerint:
  - a) fametszetek, b) fa-, linoleum-, plasztikmetszetek, lithográfiák és rigráfiák, c) cinkográfiai úton sokszorosítható rajzok.
5. A művészek egy vagy több exlibrissel vehetnek részt a pályázaton, azonban azoknak technikailag befejezetteknek kell lenniük, a végleges választott anyagban.

Minden műből két példányt kell beküldeni a pályázatra.

A pályázati műveket a következő címre kell beküldeni: Comité du Congrès International d'Ex-Libris, Rua Freitas Gazul 21-2º, LISBOA Portugal.

A művekhez levelet kell mellékelni, melyen a következő adatok vannak feltüntetve:

- a) A pályázó neve, nemzetisége és pontos címe,
- b) A beküldött mű technikája, a 4. pontban közöltek szerint.

A pályázó az exlibris hátlapján ceruzával röviden köteles feltüntetni nevét, nemzetiségét és az alkalmazott technikát.

Az ebben a pontban említett adatközlések csak a F.I.S.A.E. hivatalos nyelvén, azaz franciául, angolul, németül vagy portugálul történhetnek.

pályázatra szánt műveknek 1976. július 31. napjáig be kell érkezniük. a postai forgalomra való tekintettel azokat legalább tíz nappal előbb, i postával kell feladni.

nden beküldött mű, még azok is, amelyek nem felelnek meg ennek a bályzatnak s így ki lesznek zárva a pályázatból, a Portugál Exlibris ivetség (A.P.E.L.) tulajdonába kerülnek, így azokat nem küldjük vissza.

ndhárom grafikai csoportban három díjat írunk ki az alábbi összegekkel:

. díj: 400 USA Dollár

. díj: 250 " "

. díj: 150 " "

t zsűri dönt a pályázaton:

A művek válogatását végző zsűri három tagból áll:

- Egy tag az A.P.E.L. képviselője,
- Egy képzőművész, aki a grafikai művészeteket jól ismeri,
- Egy fő neves műgyűjtő vagy műtörténész.

a zsűri fogja átvenni a megadott határidő előtt a beérkező műveket és fogja azokat műfajok szerint osztályozni.

Az ítélkező zsűri a kongresszus résztvevői közül öt főből fog állni. Ez fogja kiválasztani az egyes csoportokban a díjazott műveket, nyomban a Kongresszus hivatalos megnyitása után. A zsűri jogosult arra is, hogy kellő színvonal hiánya esetén ne ítélje oda a díjak egyikét.

zsűri döntése ellen fellebbezésnek nincs helye.

zsűri által kiválasztott művek a Kongresszus egyéb kiállításával egy-ében bemutatásra kerülnek.

díjazott exlibrisek reprodukálva lesznek a Kongresszus beszámolójában az A.P.E.L. hivatalos lapjában, az "A Arte do Ex-Libris" c. bulletin- n.

díjakat csak az esetben adjuk ki, ha a nyertes az A.P.E.L. felhívásá-átadja az eredeti metszetet (tulajdonbaadásként).

ból a célból, hogy a művek beragaszthatók legyenek az A.P.E.L. hi- talos bulletin-jébe, miáltal a művek értéke még emelkedik, és azért is, gy ajándékba adhassuk a zsűri tagjainak, valamint a Kongresszusi Bi- ttság tagjainak, azt a szíveséget kérjük a nyertesektől, hogy bocsássák rendelkezésünkre 500 példányt, ha a mű technikája ezt lehetővé te-

Kongresszusi Bizottság tagjai nem vehetnek részt a pályázaton. Mind- ok a művészek, akik a pályázaton részt vesznek, nem lehetnek tagjai zsűrieknek.

jelen Szabályzattal kapcsolatban felmerülő kérdések, jogmagyarázat gy engedmény gyakorlásának joga kizárólag a Kongresszusi Bizottságot eti meg.

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 27. évfolyam, 117. füzet: 1975. évi I.

A Koppenhágában megjelenő lap első cikke az 1922-ben született Otto Kucbauer nyugatnémet grafikusművészről szól, akinek kis formátumu és gyöngyös színű lapjai kiválóan alkalmasak arra, hogy a könyv tulajdonosát jellemezzék. Az "oku" névbetűvel jelzett, színvonalas lapokból hatot eredetiben közlünk be a cikkíró Klaus Ródel. - A 82 éves korában 1975. február 16-án elhunyt, ismert német grafikusról, Karl Blossfeldtről a szerkesztő emlékezik. - A 86. oldalon John Bauer svéd festő (1882-1918) munkásságát E. Berquertsen mutatja meg. - Galambos Ferenc cikkét közli a lap M. Kiss József magyar grafikusművészről. A lapjain főleg régészeti motívumokat alkalmazó művész 1936-ban született. Ex libriseit linóleumba metszi. Ezek közül hatot a cikk illusztrációként reprodukált. A cikk miatti örömeinket csak fokozhatja az a tény, hogy a folyóirat ismertetőjében a címoldalán is M. Kiss József grafikáját közlünk. Gratulálunk! - Egy különös cseh ex librist - K. Hlaváček munkáját közlünk a lap 91. oldalán. Dán barátaink nívós kiállítású lapja terjedéssel és könyvismertetéssel zárul.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 37.évf. 114. szám: 1974. december

1974-ben szerte a világon kiállításokkal, tanulmányokkal emlékeztek meg az impresszionizmus százéves évfordulójáról. "Impresszionista ex librisek" címmel írt tanulmányában G. Meyer-Noirel asszony csatlakozik ezek sorozatához, kor terjedelmes cikkben (mely a következő számban folytatódik) megemlékezik az ex libris természetéről. Lexikonszerű összeállításában Bracquemondtól Manet-ig közli a művészek névsorát és felsorolva méltatja valamennyi ismert ex librisüket. Közülük a legérdekesebb a Manet-ről szóló rész, melyben két ex librisének fényképét is közli. - "Híres személyiségek ex librisei" c. sorozatában Le Duchat d'Aubigny bemutatja a neves francia repülő, Maryse Bégin (1898-1952) könyvjegyét, melyen szitakötő látható. Hogy miért szitakötő repel a legalább tíz nemzetközi repülőrekordot elért aviatikus ex librisén, is választ ad a szerző: "Szitakötő" volt a neve kedvenc repülőgépe. Meyer-Noirel asszony megkétszerezte megjelent méltatása a francia egyesület elnökökéről, Meurgey de Tupigny-ról szól. Az elhunyt a heraldika jeles művelője volt. A cikk e tárgyú írásait is felsorolja. - Robert Gall (1904-1974) francia grafikus művész nekrológját L.P. Mathis írta meg. - A gazdag lapszerkesztés követő hírek között az 1974. augusztusában Debrecenben rendezett "Virágok ex libriseken" kiállításról olvashatunk. Az itt szereplő francia művészek felsorolása után megemlíti a lap, hogy a bemutatott anyag dr. Semsey Ágost gyűjteményéből származik.

laptársunk 1975. évi 1.száma színes borítólapal, kibővített terjedelmű ez alkalommal viszonylag időben jelent meg. Az első cikkben USSEAU szerkesztő ismerteti ANTON HERCKENRATH munkásságát, aki modern expresszionista grafika egyik vezető egyénisége. 1907-ben született Antwerpenben. A könyvkötő szakmát kitanulva az Akadémia esti tanfolyamán tanul meg rajzolni. Első fametszetét 1930-ban felesége kenyérvágó gépjárára metszette. A közölt oeuvre-lista szerint azóta 64 exlibrist mondhat magáénak. Művészetében jelszava: "Nyugalom és egyensúly". Véleménye szerint az exlibrisnek a tulajdonos "személyi igazolványának" kell lennie. Ezen sokszor zsufolja az elemeket, vitatható eredménnyel. Így pl. E. Platteau exlibrisén készült, a lapban reprodukált metszetén söröskancsó, hal, vitorlarud és ugró alak szerepel. A szerző megállapítja, hogy a művész az ex libris művészi stílusát - tulajdont jelző - oldalát betű szerint értelmezi és ezt alárendeli művészi színvonalnak.

"Let és az ifjúság dalnoka" címmel illeti cikkének címében EMIL KOTRBA grafikust a prágai M. KA!ZL. A hatvanhárom éves művész, tekintélyes műveiről birtokosa, Renoir mondását idézi szívesen: "Csak most tudom, hogyan lehet ésteni!" Egész életében szenvedélyesen szerette a természetet, az embert. Örök, kedvenc modelljei a lovak. Ezeket - az ember után - a legtöbbet teremtményeknek tartja. Művészeti tanulmányaival egyidejűleg a Veterináris Állatorvosi Egyetemen a lovak anatómiáját is megtanulta. Kitűnő műveiről rajznak, emellett másik grafikai nyelve a fametszet. Kisméretű exlibrisük a tömörség, az emblémaszerűre redukált kép jellemzi. Ilyen műveinek egyike éppen most érte el a 700-at! A lap nem közli a művész exlibriseinek számát, mert azt Richard Khel már publikálta 1968-ban.

A harmadik cikke az 1975. március 15-én lezajlott 7. "Grafikai Héttvége" kiállításról szól. A belga gyűjtők ez alkalommal St. Niklaas városban tartották, az ottani Nemzetközi Exlibris Központ megnyitására. A másfél napos kiállítás alkalmával három kiállítás nyílt meg. Ezenkívül diszebéd, filmvetítés, cserealkalom tette változatossá a nagyszerű találkozót, melyen belga és külföldi gyűjtők között G. Mantero is jelen volt.

LIBRIS FRANCAIS 37. évf. 115.szám: 1975. április

YER-NOIREL asszony folytatja az "Impresszionista exlibrisek" c. tanulmányt és ebben a II. részben az impresszionista festők tanítványainak, barátainak műveivel foglalkozik. Számunkra csupán két alkotó neve ismerős. Az egyik Delteil, a neves műkritikus, számos világhírű grafikai monográfia szerkesztője mint alkotó, bizony gyengének bizonyult. 1895-ben készült, reprodukált exlibrisén a Csizmás Kandúr meglehetősen együgyű figurája rémiti meg az olvasóit. A másik grafikus: Nadar, a "rajzoló, léghajós és fotográfus". Nevezte önmagát az Impresszionisták első közös kiállításának házigazdájának, ezért is nevezetes, hogy számos képes levelezőlapot készített, köztük az exlibris felvételeket. Saját klisé-exlibrise N. névbetűjét és jelmondatát tartalmazza.

"Híres személyiségek könyvjegyei" című cikkében ugyancsak G.M.N. a ismerteti Haussmann báró (1809-1891) exlibrisét. Szaĵna negye egykor fektusa Párizs városának "modernizálásával" írta be nevét a történelembe zenőt évi munkával egy sor kiöregedett városnegyedet törlt le a térképr jelölte ki a nyomvonalát a széles sugárutaknak, körutaknak, Párizs ma ereinek. Monogramját tartalmazó könyvjegye a korszak szellemiségének képe.

CAMILLE BERG megemlékezését közli a lap ROBERT CAMI (1900-1975) cia grafikusról. Először a bordeaux-i akadémián tanított, majd a neve rizsi intézmény vezető művészprofesszora lett. Kedvenc technikája a réz de dekoratív fametszeteket is készített. Több mint száz postabélyeget zett. - A lap több oldalon át közöl híreket, lapszemlét, kiállítási bes: lőt. Itt ismertetik a Kisgrafika 1974/2 számát is.

EXLIBRIS - BUCHEIGNERZEICHEN 6. szám, 1975. május

A Bernben megjelenő lap első cikkét CARLO CHIESA írta "Az akt és a telenség az exlibrisen" címmel. Röviden áttekinti az akt szerepét a művés történetében, majd az exlibriseken betöltött szerepéről beszél, ami szerint szépség, a teljesség megszemélyesítése. Végül Dürertől Picassóig az akto rázó exlibrisművészek egész sorát említi, közülük többnek lapját illu cióként is közölve. ERNST WETTER "Gianni Mantero és exlibrisei" címmel dekes tanulmányt közöl "Exlibrisország" nagy alakjáról. Mint gyűjtő, C ban őrzött gyűjteménye révén a leggazdagabb és legváltozatosabb gyűjt nyek tulajdonosai között említhető. Mantero mindent gyűjt. Lapjait szaba plasztik tasakban tárolja, majd ezeket albumokban, országonként és ezen lül művészenként helyezi el. Mint exlibris-megrendelőt, mindig az a szá vezette, hogy a cseréhez magas színvonalu saját lapokkal rendelkezék. lapjainak a száma kb. 1100, melyeket 52 olasz és 144 külföldi művész ka tett számára. Nemzetközi kapcsolatait a művészekkel folytatott kiterjedt velezése biztosítja. Tizenhat exlibris klubnak tagja. (Kivétel csupán az a és finn egyesület.) Évtizedek óta foglalkozik a gyűjtők nemzetközi összef sával, találkozik megszervezésével. Ez 1953-ban sikerült is. Az egyesül ket összefogó F.I.S.A.E. 1966-ban szintén az ő kezdeményezésére jött Hamburgban. Életében számtalan könyvet publikált. Ezek közül a legu 1973-ban kiadott mappája "Nerone Santagiuliana emlékére".

A zürichi AGNES WEGMANN asszony 1933-ban kétkötetes művet publ "Svájci exlibrisek 1900-ig" címmel. A szerzőt és a mű létrejöttét ismer cikkében E. Wetter. Ugyancsak ő ír a zürichi Landesmuseum exlibris gyűjt nyéről, melynek alapját F. Amman gyűjtő 18.000 darabos adománya terem meg. A gyűjteményben a XV. századtól számos ritkaság található. Az 19 ban született bázeli HANS STUDER üvegfestő és könyvillusztrátor eddig m egy 20 exlibrist alkotott. Ezeket ismerteti a lap a 9. oldalon. A lapsze és hírek között egy bennünket is érdeklő helyreigazítás olvasható. Carlo Ch közölte a szerkesztőséggel, hogy Hans Emi évekkel ezelőtt több ex librist kotott, így a lap előző számában reprodukált alkotása nem az egyetlen il műve.

leingraphik aus der Deutschen Demokratischen Republik (Pirckheimer-Gesellschaft). A Német Demokratikus Köztársaságban működő és az ex libris-gyűjtőket is magába foglaló Pirckheimer társaság kis ajándékmappájában 7, levelezőlap-nagyságu kisgrafikát tartalmazott, javarészen lipcei művészek lapjait. Közülük Karl-Georg Hirsch pár éve már az európai kisgrafika jelesei közé tartozik. Az izléses nyomdai elrendezés és kis formátum követendő példát mutat.

aux participants du XVe Congrès International de l'Exlibris a Bled (Exlibriskring der W.B. Vereeniging). A hagyományosan színvonalas mappát elvonultatta napjaink legismertebb holland ex libris-művészeit; C.C.J. Andriessen (2 lap), Jan Battermann (3 lap), Ad.van Hoof, Maarten de Jong (2 lap), Jaap Kuijper, Emile Puettmann, Mia Pot-vanRegteren Altena, Pam G. Rueter (2 lap), Akke Sins jellegzetes műveit láthatjuk, melynyomórészben konzervatív, technikailag tökéletes megoldásokat, de az idő mintha megállott volna Hollandiában: ez a mappa 10-20 évvel ezelőtt is megjelenhetett volna.

delezencem 15. mednarodnega exlibris kongresa na Bledu 1974 poklanja ljubiteljsko exlibris društvo (D.E.S.) A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1974. évi száma a kongresszust köszönti. Ismertetését a folyóiratszemplében közöljük.

o Congresso Internacional de Ex-libris. 10 ex-libris por artistas Portuguesas. A portói ex libris egyesület 10 lapot tartalmazó mappája inkább a kiállításával, mint tartalmával tűnik ki. Nagyrészen klisé-exlibriseket közöl. Aulo-Gélio Severino Godinho két többszínű autotipiája vizuális ábrázolása miatt érdekes. A Pais Ferreira acélmetszetét lehetne még kiemelni.

V. Mednarodni ekslibris kongres Bled Jugoslavija 1974. A krimi műveket 15 lapját tartalmazó kis mappát az előállítóik közvetlenül küldték meg a gyűjtőknek. Az ex librisek a kongresszus szervezőinek és jugoszlávai grafikusművészeknek a nevére készültek. Lev Beketov és a többi művész lapjai jó átlagszínvonalat képviselnek, kiemelkedik Jurij A. Kilikov alkotmányos lapja.

moszkvai exlibris klub kongresszusi kiadványát még nem ismerjük. Ismertetésére esetleg később visszatérünk.

ermann Huffert: Exlibris Kalender. A rokonszenves nyugatnémet művész erre az alkalomra egy hat lapos naptárt készített, minden lapon egy-egy ex librisrel, melyek több színben nyomott fametszetek vagy klisék. Az egyik lap Dr. Semsey Andor nevére készült.

"Híres személyiségek könyvjegyei" című cikkében ugyancsak G.M.N. a ismerteti Haussmann báró (1809-1891) exlibrisét. Szaĵna negye egykori fektusa Párizs városának "modernizálásával" írta be nevét a történelemben zenőt évi munkával egy sor kiöregedett városnegyedet törölt le a térképről, jelölte ki a nyomvonalát a széles sugárutaknak, körutaknak, Párizs mai ereinek. Monogramját tartalmazó könyvjegye a korszak szellemiségének képe.

CAMILLE BERG megemlékezését közli a lap ROBERT CAMI (1900-1975) francia grafikusról. Először a bordeaux-i akadémián tanított, majd a nevezetesi intézmény vezető művészprofesszora lett. Kedvenc technikája a rézde dekoratív fametszeteket is készített. Több mint száz postabélyeget készített. - A lap több oldalon át közöl híreket, lapszemlét, kiállítási beszámólót. Itt ismertetik a Kisgrafika 1974/2 számát is.

EXLIBRIS - BUCHEIGNERZEICHEN 6. szám, 1975. május

A Bernben megjelenő lap első cikkét CARLO CHIESA írta "Az akt és a telenség az exlibrisen" címmel. Röviden áttekinti az akt szerepét a művészeti történetében, majd az exlibriseken betöltött szerepéről beszél, ami szerinte szépség, a teljesség megszemélyesítése. Végül Dürertől Picassóig az aktot rázó exlibrisművészek egész sorát említi, közülük többnek lapját illusztrációként is közölve. ERNST WETTER "Gianni Mantero és exlibrisei" címmel kedves tanulmányt közöl "Exlibrisország" nagy alakjáról. Mint gyűjtő, Csoiban őrzött gyűjteménye révén a leggazdagabb és legváltozatosabb gyűjtemények tulajdonosai között említhető. Mantero mindent gyűjt. Lapjait szabadon a szobákban tárolja, majd ezeket albumokban, országonként és ezeken kívül művészenként helyezi el. Mint exlibris-megrendelőt, mindig az a szándéka vezette, hogy a cseréhez magas színvonalú saját lapokkal rendelkezésükre a lapjainak a száma kb. 1100, melyeket 52 olasz és 144 külföldi művész készített számára. Nemzetközi kapcsolatait a művészekkel folytatott kiterjedt levelezése biztosítja. Tizenhat exlibris klubnak tagja. (Kivétel csupán az amerikai és finn egyesület.) Évtizedek óta foglalkozik a gyűjtők nemzetközi összefogásával, találkozik megszervezésével. Ez 1953-ban sikerült is. Az egyesületet összefogó F.I.S.A.E. 1966-ban szintén az ő kezdeményezésére jött létre Hamburgban. Életében számtalan könyvet publikált. Ezek közül a legutóbbi 1973-ban kiadott mappája "Nerone Santagiuliana emlékére".

A zürichi AGNES WEGMANN asszony 1933-ban kétkötetes művet publikált "Svájci exlibrisek 1900-ig" címmel. A szerzőt és a mű létrejöttét ismeri cikkében E. Wetter. Ugyancsak ő ír a zürichi Landesmuseum exlibris gyűjteményéről, melynek alapját F. Amman gyűjtő 18.000 darabos adománya teremtette meg. A gyűjteményben a XV. századtól számos ritkaság található. Az 1974-ben született bázeli HANS STUDER üvegfestő és könyvillusztrátor eddig mintegy 20 exlibrist alkotott. Ezeket ismerteti a lap a 9. oldalon. A lapszemle és hírek között egy bennünket is érdeklő helyreigazítás olvasható. Carlo Chiesa közölte a szerkesztőséggel, hogy Hans Emi évekkel ezelőtt több ex librist alkotott, így a lap előző számában reprodukált alkotása nem az egyetlen illusztrációja műve.

leingraphik aus der Deutschen Demokratischen Republik (Pirckheimer-Gesellschaft). A Német Demokratikus Köztársaságban működő és az ex libris-gyűjtőket is magába foglaló Pirckheimer társaság kis ajándékmappájában 7, levelezőlap-nagyságu kisgrafikát tartalmazott, javarészen lipcei grafikusművészek lapjait. Közülük Karl-Georg Hirsch pár éve már az európai kisgrafika jelesei közé tartozik. Az izléses nyomdai elrendezés és a kis formátum követendő példát mutat.

aux participants du XVe Congrès International de l'Exlibris a Bled (Exlibriskring der W.B. Vereeniging). A hagyományosan színvonalas mappát elvonultatta napjaink legismertebb holland ex libris-művészeit; C.C.J. Andriessen (2 lap), Jan Battermann (3 lap), Ad.van Hoof, Maarten de Vries (2 lap), Jaap Kuijper, Emile Puettmann, Mia Pot-vanRegteren Altena, Pam G. Rueter (2 lap), Akke Sins jellegzetes műveit láthatjuk, mely nyomórészben konzervatív, technikailag tökéletes megoldásokat, de az idő mintha megállott volna Hollandiában: ez a mappa 10-20 évvel ezelőtti is megjelenhetett volna.

delezencem 15. mednarodnega exlibris kongresa na Bledu 1974 poklanja slovensko exlibris drustvo (D.E.S.) A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1974. évi 1. száma a kongresszust köszönti. Ismertetését a folyóiratszemlében közöljük.

5° Congresso Internacional de Ex-libris. 10 ex-libris por artistas Portuguesas. A portói ex libris egyesület 10 lapot tartalmazó mappája inkább a szép kiállításával, mint tartalmával tűnik ki. Nagyrészen klisé-exlibriseket közöl. Aulo-Gélio Severino Godinho két többszínű autotipijája vígjátékábrázolása miatt érdekes. A Pais Ferreira acélmetszetét lehetne még kiemelni.

V. Mednarodni ekslibris kongres Bled Jugoslavija 1974. A krimi művészek 15 lapját tartalmazó kis mappát az előállítók közvetlenül küldték meg a gyűjtőknek. Az ex librisek a kongresszus szervezőinek és jugoszláviai grafikusművészeknek a nevére készültek. Lev Beketov és a többi művész lapjai jó átlagszínvonalat képviselnek, kiemelkedik Jurij A. Kilikov alkotmányos lapja.

moszkvai exlibris klub kongresszusi kiadványát még nem ismerjük. Ismertetésére esetleg később visszatérünk.

Battermann Huffert: Exlibris Kalender. A rokonszenves nyugatnémet művész erre az alkalomra egy hat lapos naptárt készített, minden lapon egy-egy ex libris-sel, melyek több színben nyomott fametszetek vagy klisék. Az egyik lap Dr.Semsey Andor nevére készült.

14. American Society of Bookplate Collectors and Designers. A kiemelken szép tipográfiával készült egylapos nyomtatvány 16 nyelven köti, hogy az ex libris valóságos utlevél a barátsághoz. Sajnos, a magyar szerepel a 15 nyelv között.
15. Jörgen Vils-Pedersen, Copenhagen egyéni kiadványa tulajdonképpen szerű cserelista.
16. E.Čevc-J. Logar: Slovenski ekslibris- Exlibris in Slovenia. Ugy ezt, a következő kettőt a Društvo Exlibris Sloveniae adta ki. Két cikket tartalmaz, az egyik a szlovéniai exlibris történetéről, a másik annak műszi jelentőségéről. Bár napjaink szlovén exlibrise művészi szempontból foglal el kiemelkedő helyet, tekintélyes múltja és a kulturális élle kapcsolódása miatt feltétlenül megbecsülést érdemel. A cikkek szlőszövegét angol fordítás kíséri, valamint 50 régi és új exlibris képe.
17. Starejski ekslibrisi na Slovenskem- Altere Exlibris aus Slowenien. A nyelvű kiadvány rövid cikkei: R.Pavlovec: A legrégebbi ex librisek M.Smole: A legrégebbi ex libris a szlovén földön, M.Smolik: Az Opera (egy szlovén kisakadémia a XVII. században) ex librisei, M.Smole: raldikus exlibrisek a szlovén levéltárban, M.Moskon: B.Mavrisic exrise, végül M.Smole: XVIII. szd-i ex librisek a Sticna-i ciszterci a ságban. A forrásértékű írásokat 16 illusztráció kíséri.
18. Otrški ekslibrisi- The children ex libris. Az utóbbi években általán vált az exlibris népszerűsítése a gyermekek körében. A Pionir c. foirat kezdeményezésére kiállítás is került megrendezésre, melynek anyból ez a kiadvány 20-at mutat be.
19. Razstavni katalog- Exhibition catalogue. Az 56 oldalas katalógus a kásos jelölésekkel, de méretek megadása nélkül sorolja fel a bledi kresszusi kiállítás ex libriseit. A magyar anyagból Dániel Viktor egyja került reprodukálásra.
20. 15. mednarodni ekslibris kongres 19-22.9.1974, Bled-Slovenija. Program A 48 oldalas programfüzet tartalmazza a résztvevők címét is.

A kongresszusi hivatalos beszámoló csak azokat a kiadványokat sorolja amelyek időben megérkeztek. Így sem a magyar, sem a szokásosnál is rrezentatívabb lengyel mappa, mely hagyományos módon jóval a kongresszus jelent meg, nem szerepel benne. Ezeket külön fogjuk ismertetni.

A hamburgi Karl Blossfeld a német művész ugyancsak meghalt. Elh Charles Midlő new-orleansi (L gyűjtő is, akivel legutóbb a dá kongresszuson találkoztunk. Emléket kegyelettel őrizzük.

Marian József

TROJAN Marian József fametszetei X2

R É S U M É

À l'occasion du trentième anniversaire de la Libération de notre pays l'Association des Artistes Hongrois et le K.B.K. ont organisé une exposition de qualité artistique. Dans la Galerie Csók à Budapest on a exposé les petites graphiques des 60 artistes qui ont participé avec succès au concours pendant l'exposition. C'est JUDIT KOPLIK qui écrit un compte-rendu sur cet événement. Après des maîtres émérites de la petite graphique contemporaine les jeunes artistes y étaient présents en grand nombre avec des créations remarquables. Les prix de niveau de l'exposition furent adjugés aux artistes suivants: Margit Ágotha, Sándor Badacsonyi, Gábor Gacs, Imre Kovács et Szemethy (P.1-4.).

En avril et mai 1975 on pouvait voir dans la salle d'exposition Műcsarnok le salon jubilaire de l'art hongroise contemporaine. Les oeuvres graphiques y exposées sont analysés par Dr. IMRE SOÓS (P.5-9.). A cette occasion figuraient 66 artistes hongrois avec ses 119 créations.

"Le portrait dans la petite graphique" - c'est le titre de l'article du Dr. SÁN LÁSZLÓ ILLYÉS (P.10-14.). D'après l'auteur on peut classer les ex libris ce genre en trois groupes: 1. Autoportraits des artistes, 2. Portraits des collectionneurs sur les graphiques créés pour eux, 3. Petites graphiques portant des portraits des personnages célèbres de l'histoire et de la civilisation. L'article énumère les ex libris les plus bien réussis de toutes ces catégories.

Sur les pages de 15 à 19 nous continuons la publication de l'essai de RE SZIJ sur l'artiste János Mata. Dans le chapitre ici publié l'auteur raconte les rapports amicaux de Mata avec la jeunesse de la ville de Pépa à l'époque de la fondation de la Société Littéraire de cette ville, entre 1937 et 1939.

ANDOR SEMSEY publie un article sur l'artiste célèbre de la ville de Pépa Géza Nikelszky. Il est né en 1877 à Szatmárnémeti, il a fait ses études d'artiste à Budapest et à Munich. En terminant ses études il se fixe à Pépa où il devient artiste-collaborateur de la fabrique porcelaine Zsolnay pendant demi siècle. Son premier ex libris se date de l'année 1899. Durant sa vie il a créé une centaine de petites graphiques dont la liste est publiée après l'article. L'artiste est mort en 1966 (P.20-26.).

Dans la rubrique "Forum des Collectionneurs" (P.27-30.) on lit l'article de MME PITTMANN, ILDIKÓ MIKÓ qui est ensemble avec son mari un collectionneur très actif. Il fait le change avec ses 61 planches.

Sur les pages 31 et 32 nous publions une lettre ouverte de STUDIOSUS adressée à la Direction de la Bibliothèque Nationale Széchenyi en faveur de la publication de la monographie des ex libris hongrois anciens.

ISTVÁN RÉTHY écrit un compte-rendu sur le deuxième rencontre nationale des collectionneurs de la petite graphique, organisé le 20 avril 1975 à Cegléd (P.33-34.).

Après les nouvelles (P.35-38.) on lit les conditions de la participation à l'exposition "Le monde de la nature dans la petite graphique" que nous avons organisée en mars 1976 dans l'édifice du Musée National Hongrois à Budapest (P.39.). Sur les pages 40 et 41 nous publions le règlement du concours organisé au Congrès de Lisbonne.

Les revues d'ex libris recensées par DR. IMRE SOÓS se trouvent sur les pages de 42 à 44.

S.A. fait connaître les cartelles ultérieures éditées à l'occasion du Congrès de Bled (P.45-46.).

ÁRTOLO TAGOK

ytatás)

SEMSEY ANDORNÉ
2. Budapest
Jakobinusok tere 4/b

SOÓS IMRE
1. Budapest
Köztársaság u. 28

KSZERVEZETEK
PEST MEGYEI
ÖRZETI KÖNYVTÁRA
). Cegléd
ki u.10.

DVÁRI LIDIA
). Budapest
óssy S.u.34.

OSI KÖNYVTÁR
1. Szentes

EGYETEMI KÖZP.
KÖNYVTÁR
6720. Szeged
Dugonits tér 13.

SZRENKA ÉVA
6722. Szeged
József A.u. 4.

MEGYEI KÖNYVTÁR
2800. Tatabánya
Felszabadulás tér 2.

TÜSKÉS TÜNDE
7625. Pécs
Surányi u.25.

TIBOLD ATTILA
8500. Pépa
Jókai u. 17.

UJVÁRY FRANK
Toronto Ont.
M5R 3H9
1598 Bathurst St.Apt.310
Canada

VARGA DÁNIELNÉ
4150. Püspökladány
Haladás u.31.

MEGYEI KÖNYVTÁR
8201. Veszprém
Zalka M.tér 4.

VÖRÖS VILMOSNÉ
1117. Budapest
Fehérvári ut 33/b

JÁRÁSI KÖNYVTÁR
8790. Zalaszentgrót
Művelődési Központ

ZSOLDOS BENÓ
1088. Budapest
Szentkirályi u.6.

ZSEMBERA JÓZSEF
Cluj
Str.Paris 26.
Románia

Következő számunkban CSERELISTÁT közlünk.

NEVES GRAFIKUSMŰVÉSZEINK
SZÁMOZOTT RÉZKARCAI
RÉSZLETRE IS MEGVÁSÁROLHATÓK A
KÉPCSARNOK BEMUTATÓTERMEIBEN

Alibériás. - 01. 1945.

Fisho

SZIRÁKI Endre "Emlékezés - VI." c. fametszete XI

A címlapon KOVÁCS Imre "Ut az ürbe" c. hidegtű rézkarca C4